

בבית הדין האזורי לעבודה ירושלים
בפני כבוד השופטת ד. פרוז'ינין

תיקים מספר: בל

10382/2010	.1
10384/2010	.2
10556/2010	.3
53097-08-10	.4
1821-09-10	.5
38091-09-10	.6
996-09-10	.7
48297-11-10	.8
1573-12-10	.9
13143-12-10	.10
13137-12-10	.11
52438-01-11	.12
30822-02-11	.13
3067-03-11	.14
3052-03-11	.15
3072-03-11	.16
41112-03-11	.17
41007-03-11	.18
41067-03-11	.19
34962-04-11	.20
35105-04-11	.21
5550-12-10 + 890-03-11	.22
49778-03-12	.23

התובעים:

ח'לאילה ת.ז.ז.: ואחרים
ע"י ב"כ עו"ד בסאם כרכבי ו/או סופי טיקוצקי
רח' התבצלת 12 ג, י'ת.ד. 850, ירושלים 91008,
טלפון: 02-6221611, פקס: 02-6235277

- נ ג ד -

הנתבע:

המוסד לביטוח לאומי
ע"י ב"כ עוה"ד ע. סבר ו/או ח. מנדלסון ו/או י. רוטשילד ו/או
ו. קליין-בנימין ו/או ע. לש ו/או ד. תמר-פרבר ו/או א. לבנוני ו/או
ה. מרק ו/או ע. סמואל ו/או א. דה-האס ו/או ט. אברהמי
רחוב שמעון בן שטח 4 ירושלים 91007
טלפון: 02-6755683

סיכומים מטעם הנתבע

הנתבע מתכבד להגיש את סיכום טענותיו בכתב, כפי שיפורטו להלן.

כללי:

התביעות שבנדון עניינן בשאלת זכאותם של קטינים שאחד מהוריהם הוא תושב ישראל, ושטרם נרשמו במרשם האוכלוסין, לביטוח בריאות מכוח חוק ביטוח בריאות ממלכתי, ובשאלת סמכותו של בית דין נכבד זה לדון בתביעות, בכפוף להכרעה בשאלה אם מדובר בתקיפה עקיפה או ישירה של החלטת משרד הפנים בעניינם.

המחלוקת:

השאלות שבמחלוקת, כפי שהוגדרו בהחלטת בית הדין הנכבד מיום 12/7/11, ותוקנו בהחלטה מיום 19/9/11 הן:

1. האם זכאותו של קטין שאחד משני הוריו הוא תושב ישראל, והקטין שוהה עם ההורה שהינו תושב ישראל, זכאי לביטוח בריאות מכוח חוק ביטוח בריאות ממלכתי, או שזכאותו מותנית ברישום במרשם האוכלוסין.
2. האם עתירה לבית דין זה כאמור לעיל מהווה תקיפה ישירה או עקיפה של החלטת משרד הפנים בעניין רישום ילדים אלו במרשם האוכלוסין, והאם מוסמך בית דין זה לקבל החלטה כזו.

רקע עובדתי:

התובעים בתיקים שבנדון הינם תושבי ישראל שנישאו לתושב האזור (בד"כ כפי שיפורט בהמשך), או לאדם שאינו תושב ישראל, ונולדו להם ילדים, שלא קיבלו מספרי זהות עם לידתם ולא נרשמו במרשם האוכלוסין של ישראל, בין אם מפני שלא התגוררו בישראל, ובין אם מאחר שרק אחד מהוריהם הוא תושב ישראל ובעל רישיון לישיבת קבע בישראל, כאמור. ברוב התביעות עסקינן בתובעות תושבות ישראל, שנישאו לתושבי האזור ועברו להתגורר עם הבעל מחוץ לישראל, ולימים חזרו לישראל והנתבע ביטח אותן כתושבות ישראל החל ממועד חזרתן לישראל. תובעות אלו הגישו לנתבע (במרבית המקרים ולא בכלם כפי שיפורט להלן) בקשות להנפיק לילדיהן הלא רשומים מספר מזהה, על מנת לקבל עבורם ביטוח בריאות מכוח מספר מזהה זמני, עד להשלמת רישומם במשרד הפנים. חלק אחר של התובעים הם גברים תושבי ישראל שנישאו לתושבות שטחים או אזרחיות זרות; חלק נוסף הם קרובי משפחה של ילדים לא רשומים, המוכרים כבעלי רישיון לישיבת קבע בישראל, שמגדלים את אותם ילדים בישראל מכורח נסיבות שונות שיפורטו בהמשך.

פתח דבר:

הנתבע מבקש לציין שבעת הכנת סיכומים אלה נערכו בירורים מול משרד הפנים, שגילו כי בחלק מהתביעות הונפקו מספרי זהות ולפיכך התביעות אינן רלוונטיות לשלב זה של הדיון ויש להפרידן, כל אחת בהתאם למחלוקת שנותרה בה, אם נותרה, הכל כפי שיפורט להלן. בנוסף התברר כי בחלק מהתביעות מדובר בילדים שבעת הגשת הבקשה למשרד הפנים היה גילם מעל 14 שנים, לפיכך ובהתאם להוראת שעה בעניין קטינים שאחד מהוריהם בעל רישיון לישיבת קבע ושגילם בעת הגשת הבקשה הוא מעל 14 שנים, אם הבקשה בעניינם מתקבלת, לא מונפק להם מספר זהות אלא אישור שהיה עם הפנייה למשרד תיאום וקישור, בדומה לאישור שניתן לתושבי האזור המקבלים היתר שהיה בישראל. לפיכך גם לאחר קבלת הבקשה לרישומם במשרד הפנים הם לא זכאים לביטוח בריאות מאחר שאינם מקבלים רישיון לישיבת קבע בישראל. יובהר כי עניינם של ילדים מעל גיל 14 כאמור תלוי ועומד לפתחו של בג"ץ בעתירה מינהלית שמספרה 2649/2009. האגודה לזכויות האזרח בישראל ואח' נגד שר הבריאות ואח' (פורסם בנבו), ולפיכך בית הדין הנכבד מתבקש שלא לפסוק בעניינם של אותם ילדים מהתביעות דנו, שגילם בעת הגשת הבקשה היה מעל 14 שנים (התובעים הסכימו לדחיית ההכרעה בעניין ילדים אלה, אם ישנם, עד להכרעה בעתירה הנ"ל – ראה סעיף 144 לסיכומיהם).

לפיכך תביעה זו מתייחסת לילדים שאחד מהוריהם הוא בעל רשיון לישיבת קבע בישראל, שגילם בעת הבקשה לרישומם במשרד הפנים היה קטן מ- 14 שנים.

עוד יש לציין שבאחת התביעות, כפי שיפורט להלן, הילדים בגינם הוגשה התביעה אינם מקבלים מספר זהות מאחר שבעניינם כרוכה שאלת אבהות, בנוסף על כך שרק אביהם (הנטען) הוא בעל רישיון לישיבה בישראל, ושמגישת הבקשה לרישומם היא סבתם, שלה צו אפוטרופסות זמני לאחזקתם, אותו קיבלה לאחר שבנה נכלא ומאחר שאם הילדים נמצאה לא כשירה לגדלם. לפיכך עניינם של ילדים אלה נכלל בפסק הדין בעניין סולומטין שיוזכר בהמשך, שדן בשאלת זכאותם של קטינים שטרם נרשמו במרשם האוכלוסין בשל הצורך בהוכחת אבהות, לביטוח בריאות ממלכתי, וקבע שילדים אלה לא יהיו זכאים לביטוח בריאות בתקופה שעד רישומם כאמור. לפיכך בקשה למחיקת התביעה תוגש בנפרד.

להלן יפרט הנתבע את הרקע העובדתי בכל התיקים נשוא תובענה זו:

1. 10382/201 – התיק המוביל
התובעת: חלאילה, ת.ז.; נשואה לתושב שטחים משנת 2003, תושבת ישראל עד לנישואיה ולאחר מכן תושבת ישראל החל מ-1/09.
לתובעת שתי ילדות 21/10/05 ו-5/4/08. ילידת 21/10/05 בוטחה עם מספר מזהה בחודש 11/05 (למרות שבהתאם לעובדות אמה התובעת לא היתה תושבת ישראל באותה עת); ביטוח הבריאות הופסק בדצמבר 2009 כשהיתה בת 4 שנים וחודשיים; ילידת 5/9/08 לא בוטחה מעולם ולא הוגשה לנתבע בקשה לביטוחה (ככל הנראה נולדה מחוץ לישראל).
משרד הפנים העניק לשתי הילדות מספרי זהות ביום 21/2/12 (ת.ז.); ת.ז.;
(ולפיכך תביעתו אינה רלוונטית להליך זה עוד ויש להפרידה לצורך דיון בתביעה לקצבת ילדים שטרם הגיעה העת לדון בה.
10384/2010 .2
2. **התובעת: רימאוי ת.ז.** נשואה לתושב שטחים ומוכרת כתושבת ישראל מחודש 4/09. לתובעת היו שלושה ילדים ללא מספרי זהות, ילידי 1/11/95, 7/12/96, 24/7/99, שאין ולא להם מספרים מזהים מעולם. בתביעה זו דורשת לקבל מספרים מזהים עבור שלושת ילדיה, בני 17, 16, 13.
הבקשה לרישום הילדים אושרה עקרונית ביום 20/5/12 – בן ה- 13 קיבל מספר זהות ביום 4/6/12 - א/5. ילדים ילידי 95 ו-96, שהיו מעל גיל 14 ביום הגשת הבקשה ונרשמו במרשם באזור קיבלו אישור שהיה ולא מספר זהות עם הפנייה למת"ק (משרד תיאום קישור). לפיכך תביעה זו אינה רלוונטית להליך זה עוד ותוגש בקשה נפרדת למחיקתה.
10556/2010 .3
3. **פרעון**, ת.ז.; נשואה לתושב שטחים ומוכרת כתושבת ישראל מחודש 1/09. לתובעת שלושה ילדים ילידי 2.4.03, 26.6.04, 12/2/09. הגישה בקשה למשרד הפנים בשנת 2009. לא הוגשה לנתבע בקשה למספרים מזהים עבור ילידי 2003 ו-2004, שכן לא היתה תושבת בזמן שנולדו. הילדה ילידת 2/09 קיבלה מספר מזהה ביום 1/10/09 מיום הלידה וביטוחה הופסק ביום 12/10/10.

משרד הפנים העניק לשלושת הילדים מספרי זהות ביום 16/4/12 ולפיכך התביעה אינה רלוונטית עוד להליך זה.

53097-08-10 .4

אבו שאמה ת.ז. תושבת מחודש 4/2004 לפי החלטה מ-2006. תושבותה משנת 1995 בוטלה בחודש 5/06.
ילדיה ילידי 1997 ו-1999 נולדו בירושלים, יליד 1997 קיבל מספר מזהה ביום 21/7/99; יליד 1999 קיבל מספר מזהה ביום 11/1/00. שני המספרים הוענקו לילדיה של התובעת בעת שלא היתה תושבת ישראל, מאחר שבמערכות היתה רשומה כתושבת ולא עודכן מעמדה עד 2006. ביטוח הבריאות של הילדים בוטל רק ביולי 2010 (כשהילדים היו בני 13 ו-11).
יליד 1999 – קיבל מספר זהות ביום 11/3/12 וילידת 1997 היתה מעל גיל 14 בעת הגשת הבקשה ולפיכך לא קיבלה מספר זהות והופנתה למשרד תיאום קישור (מת"ק).
לפיכך תביעה זו אינה רלוונטית יותר להליך זה.

1821-09-10 .5

גבראן ת.ז. תושבת ברצף משנת 1984.
ילדיה ילידי 2003 ו-2009. היו להם מספרים מזהים מסמוך לאחר הלידה ובוטלו ביום 3/10/10 וביום 5/12/10, משהתברר כי לא נרשמו במרשם האוכלוסין.
בקשה ראשונה למשרד הפנים ביום 26/7/09 סורבה ביום 8/11/10 לאחר שהוחלט כי התגוררה מחוץ לישראל לפחות עד 1/09 (החלטת הסירוב צורפה לכתב ההגנה של הנתבע).
בקשה נוספת מיום 13/6/11 עדיין בטיפול.

38091-09-10 .6

אסעד ת.ז. מוכרת כתושבת מ-02/09.
ילד אחד יליד 2008; הנתבע נתן לילד מספר מזהה וביטוח בריאות זמני לצורך ניתוח דחוף שהיה עליו לעבור. הוגשו מספר בקשות למשרד הפנים אשר נדחו בגלל שעוד לא היו שנתיים בארץ. ביטוחו של הילד הופסק בדצמבר 2009.
משרד הפנים הנפיק לילד מספר זהות ביום 28/11/11 (ולפיכך תביעה זו אינה רלוונטית יותר להליך זה.

996-09-10 .7

גמלאת ת.ז. מוכרת כתושבת מחודש 4/06.
ילדיה ילידי 2001, 2003, 98 היו מבוטחים עם מספרים מזהים שבוטלו בחודש 8/10; בחודש 12/10 נרשמו במרשם האוכלוסין ותובעים קצבת ילדים רטרואקטיבית לתקופה בה לא היו רשומים. קיבלו קצבת ילדים עם מספרים מזהים מחודש 12/09; בחודש 2/11 בוטלה זכאות לקצבת ילדים מחודש 12/09 ונוצר חוב עד 11/10 המקווי מהזכאות המחודשת מחודש 12/10.
יש להם מספרי זהות ולפיכך לא רלוונטיים לשלב זה של התביעה, שאינו מתייחס לתביעה לגמלאות אלא לביטוח בריאות בלבד.

שראבאתי ת.ז. – סבתם של ילדים ילידי 1997 ו-1999, שאביהם היה תושב ישראל עד שנעלם ואמם חזרה להתגורר באזור. היו להם מספרים מזהים משנת 2002 וביטוחם הופסק בשנת 2010 בשל אי-רישומם במרשם האוכלוסין. משרד הפנים סירב פעמיים (18.6.08, 16.6.10) לבקשת סבתם לרושמו במרשם האוכלוסין, בטענה שהילדים מקיימים עדיין זיקה לאימם, המתגוררת מחוץ לתחום, חרף צו המשמורת של בית הדין השרעי לטובת הסבתא.

משרד הפנים העניק לילדים מספרי זהות ביום 26/1/12 ולפיכך תביעה זו אינה רלוונטית

יותר להליך זה.

פרוח ת.ז. נשואה מחודש 7/00 לתושב שטחים ומוכרת כתושבת מחודש 2/2008. לתובעת 5 ילדים עם מספרי זהות, ילידי 2006, 2007, 2001, 2003, 2009. התביעה מתייחסת לילד לא רשום, יליד 2005. לילד זה הונפק מספר מזהה ביוני 2008 והופסק במרץ 2010.

בקשה ראשונה לרישום הילד במשרד הפנים מיום 25/5/08 סורבה ביום 18/12/08; בקשה נוספת מיום 20/7/10 אושרה, **והילד קיבל מספר זהות במשרד הפנים ביום 3/7/11 ולפיכך לא רלוונטי לתביעה זו.**

ביום 12/2/12 נולדה ילדה נוספת וקיבלה מספר מזהה; הוגשה בקשה לרישומה במשרד הפנים ביום 18/3/12, אולם תביעה זו אינה מתייחסת אליה.

סאלם ת.ז., נשואה לתושב שטחים מחודש 3/99, תושבת ממרץ 2009. שני ילדים ילידי 7/00 ו-12/01 קיבלו מספרי זהות. שני ילדים נוספים ילידי 2003 ו-2004, לא ברור היכן נולדו - לא קיבלו מספרים מזהים מהנתבע או מספר זהות ממשרד הפנים. **בקשה ראשונה לרישום מיום 4/10/10 סורבה ביום 8/2/11. בקשה מיום 10/4/11 בטיפול.**

קריע ת.ז. נשואה לתושב שטחים מחודש 8/99 ומוכרת כתושבת מחודש 6/09. ארבעה ילדים: שני ילדים ילידי ישראל: יליד 1/06 קיבל מספר מזהה בסמוך ללידה והופסק ב-8/10 וילידת 10/09 קיבלה לאחר הלידה והופסק ב-6/11. בתביעה מתייחסת התובעת לשני ילדים נוספים ילידי 2000 ו-2001 שלא נולדו בישראל ואינם רשומים במערכות המידע, שלא קיבלו מספר מזהה או מספר זהות. **בקשה בחודש 1/07 סורבה בחודש 6/09; בקשה נוספת מחודש 11/09 סורבה בחודש 1/11; ערערה בחודש 4/11 וסורבה בחודש 8/11; בקשה חדשה מחודש 6/11 עדיין בטיפול.**

גאנם ושתי אחיותיו, ילידי 96,98,00, שלושתם היו מבוטחים מכוח מספרים מזוהים והופסק ביטוחם בשנת 2010 לאחר שהתברר כי לא נרשמו במרשם האוכלוסין. יליד 16/6/96 עם מספר מזהה () שניתן לו ביום 29/3/00, ביטוחו הופסק ביום 4/7/10. לבית הדין הוגשה בקשה לצו עשה לביטוחו עקב מצב רפואי דחוף והצדדים הסכימו על השבת ביטוחו ל-3 חודשים בהם ימוצו ההליכים במשרד הפנים, בכפוף להפקדת ערבות. הערבות

לא הופקדה וביטוח הבריאות לא הוחזר; המדינה הגישה הודעה והתיק צורף לרשימת התיקים שנשמעים במאוחד בהליך זה. ילידת 25/11/98 קיבלה מזהה ביום 29/3/00 והופסק 10/10; ילידת 11/2000 קיבלה מזהה ביום 31/12/00 שהופסק ב- 7/10. אבי התובעים ת.ז. תושב ישראל נמצא במאסר ואשתו תושבת שטחים. נטען כי הילדים חיים עם סבם וסבתם (ראנס ; ראנס) היא המבקשת במשרד הפנים). יש לתובעים אח יליד 94 עם מספר זהות.

בעניינם של התובעים הוגשה הודעה מפורטת מטעם המדינה ביום 18/5/11.

בקשה ראשונה למשרד הפנים מחודש 4/06 סורבה בחודש 8/08; בקשה נוספת מחודש 12/10 סורבה בו ביום; בקשה מיום 1/3/12 עדיין בטיפול.

30822-02-11 .13

גית ת.ז. – תושב ישראל כל הזמן ולו 6 ילדים עם מספרי זהות מאשה אחת. הילדה נשוא התביעה, לפי כתב התביעה, נולדה לתובע בשנת 1995 מאשה אחרת, בשם מוחמד עלי , שלא רשום במערכת שהיתה נשואה לתובע או שהילדה נשואה התביעה קשורה אליה או אל התובע. לפי משרד הפנים אותה אשה היתה נשואה לתושב שטחים בשנים 89-94 והתגרשה ממנו בשנת 94. התובע לא קיבל עבורה מספר מזהה. הילדה ילידת 1995 ובמועד הגשת הבקשה למשרד הפנים היה גילה מעל 14 שנים, לפיכך אינה רלוונטית לתביעה זו אלא לבג"ץ 2649/09 הנ"ל בנוגע לילדים מעל גיל 14. ישנה בקשה במשרד הפנים תלויה ועומדת מינואר 2011.

3067-03-11 .14

עבד רבה ת.ז. נשואה לתושב שטחים מחודש 8/2007 ותושבת מחודש 6/10. לפי הנטען לתובעת 3 ילדים ילידי 1/08, 3/09, 10/10. לפי רישומי הנתבע לתובעת שני ילדים בלבד ילידי 2008 ו-2010, היו מספרים מזהים; ליליד 2008 ניתן מזהה ביום 5/2/08 והופסק בחודש 8/10; ליליד 12/10 ניתן מזהה ביום 29/12/10 ועודו בתוקף (לאור ההנחיות החדשות המספר יהיה בתוקף עד סוף 4/13). **בקשה לרישום הילדים במשרד הפנים מחודש 10/10 סורבה ביום 5/11; הוגש ערר בחודש 7/11 וסורב בחודש 9/11; בקשה חדשה מחודש 9/11 עדיין בטיפול.**

3052-03-11 .15

סיורי, ילד יליד 5/2002, מגיש התביעה באמצעות סבתו, אבו חרשיק ת.ז. , תושבת מחודש 8/08. אמו של הילד, אבו חרשיק ת.ז. , תושבת כל הזמן, ויש לה ילדים נוספים הרשומים במרשם לאבות אחרים. האם לא מתעניינת בילד לפי הנטען ואמה מגדלת אותו ומגישה הבקשה עבורו. **בקשה להנפקת מספר מזהה לילד הוגשה רק ביום 8/2/11 והוא מעולם לא קיבל מספר מזהה. בקשה תלויה ועומדת לרישומו במשרד הפנים מחודש 1/11.**

3072-03-11 .16

שרבאטי ת.ז. , תושב ישראל מחודש 10/08 נשוי לתושבת שטחים. ילד אחד יליד 11/2010 עם מספר מזהה עדיין בתוקף. לפי כתב התביעה יש שני ילדים נוספים ילידי 2007 ו-2008 שאינם רשומים וללא מספר מזהה, כנראה לא נולדו בישראל והוגשה בקשה להנפיק להם מספר מזהה בחודש 12/10.

בקשה למשרד הפנים בחודש 12/08 סורבה בחודש 6/09; בקשה מחודש 12/10 עדיין בטיפול.

17. 41112-03-11

שויכי ת.ז. נשואה לתושב שטחים מחודש 6/2002, תושבת מחודש 1/2010. ילד יליד 2004 עם מספר זהות ולפי כתב התביעה שני ילדים נוספים ילידי 2005 ו- 2008 לא רשומים ולא מוכרים כנראה לא נולדו בישראל.

בקשה למספר מזהה לילדים הוגשה ביום 3/2/11. למשרד הפנים הוגשה בקשה ראשונה בחודש 12/10 שסורבה בחודש 11/11; בקשה חדשה מחודש 1/12 נמצאת בטיפול.

18. 41007-03-11

סרסור ת.ז. תושבת כל חייה גרושה משנת 1982 – לפי כתב התביעה סבתא של שני ילדים ילידי 2003 ו- 2005 שנולדו לבנה דיף אללה ת.ז. ולאשתו, אזרחית מולדובית או אוקראינית שאין לה רשיון לשיבה בישראל. לא הוגשה מעולם בקשה להנפיק מספר מזהה לילדים ו/או לבטחם בביטוח בריאות. התביעה היא לתוספת עבור הילדים בקצבת הזקנה של התובעת. בקשה לרישום במשרד הפנים מחודש 8/10 עדיין בטיפול. ממשרד הפנים נמסר שבתיק שאלת אבהות ועניין אפטרופסות זמנית ולא קבועה, בשלהם הילדים לא נרשמים. לפיכך דיו תביעה זו כנגד הנתבע להימחק לאור בג"ץ סולומטיו, כפי שיפורט בהמשך.

19. 41067-03-11

עבידיה ת.ז. תושבת כל חייה, סבתה של התובעת עבידיה שניתן לה מספר מזהה בחודש 6/07, בסמוך ללידתה, והופסק ביום 5/9/10. אמה תושבת שטחים ואביה תושב ישראל המרצה מאסר (). לזוג 6 ילדים, 4 עם מספרי זהות (ילידי השנים 2000, 2006, 2001, 2003) ושניים ללא מספר זהות (ילידי 2002, 2007), כולל התובעת. ממשרד הפנים נמסר כי הסבתא לא מחזיקה צו אפטרופוס חוקי וצריכה בעצמה לחדש את תעודת הזהות שלה. את הבקשה למשרד הפנים הגיש האב הנמצא במאסר. לילדים ילידי 2002 ו-2007 היו מספרים מזהים. ילידת 23/12/2002 קיבלה מספר מזהה ביום 5/1/03 ונפטרה בסמוך לאחר מכן. ילידת 29/5/2007 קיבלה מספר מזהה ביום 11/6/07 שהופסק ביום 6/9/10.

בקשה ראשונה לרישום הילדה במשרד הפנים הוגשה בשם האב בחודש 1/09 וסורבה מיד מאחר שהאב היה בכלא; בקשה חדשה מחודש 6/10 סורבה בחודש 11/11; הוגש ערר וסורב בחודש 11/11; הוגשה השגה בחודש 12/11 וסורבה בחודש 2/12. בקשה חדשה הוגשה ביום 10/5/12 ועודה בטיפול.

20. 34962-04-11

דנדיס נשואה לתושב שטחים מוכרת כתושבת מחודש 1/06. לא תושבת מחודש 12/75 עד 12/2005. 4 ילדים: תאומים ילידי 6/07, יליד 6/08 ויליד 2/10. היו לכולם מספרים מזהים והופסקו.

בחודש 8/07 הוגשה בקשה ראשונה למשרד הפנים לרישום התאומים וסורבה בחודש 9/07; בקשה שניה מחודש 4/11 סורבה ביום 6/2/12; הוגש ערר ביום 4/4/12; ביום 23/4/12 סורב. ממשרד הפנים נמסר כי הבקשה סורבה עקב סתירה בגרסאות. מאחר שהבקשה לרישום סורבה לגופה תביעה זו אינה רלוונטית להליך זה ויש להפרידה ממנו לצורך דיון בתביעה לקצבת ילדים, שטרם הגיעה העת לדון בה.

35105-04-11 .21

מחמוד ת.ז. תושבת כל הזמן. לפי כתב התביעה היא דודתם ואפוטרופוסית של שלושת התובעים, ילידי 98,99,00. אביהם קלב לפי הנטען נטש אותם ונמצא במאסר, אמם קלב היא תושבת שטחים ובני הזוג התגרשו בשנת 2001. שתי אחיותיהם, ילידת 96 וילידת 1995, רשומות ויש להן מספרי זהות. יליד 4/6/98 ויליד 10/8/99 קיבלו מספר מזהה ביום 16/8/00 שהופסק ביום 4/7/10. יליד 2/11/00 קיבל מספר מזהה ביום 25/1/01 שהופסק ביום 4/7/10. בחודש 12/04 הוגשה בקשה ראשונה למשרד הפנים והבקשה סורבה בחודש 12/09; בקשה חדשה למשרד הפנים הוגשה בחודש 5/11 עדיין בטיפול. למשרד הפנים לא ידוע שהאב נמצא במאסר אלא שמתגורר בחיפה.

890-3-11 מאוחד עם 5550/12/10 .22

שראונה ת.ז. תושב ברצף כל חייו ונשוי לתושבת שטחים שראונה . 3 ילדים ילידי 10/06, 12/09 ו- 6/11. יליד 10/06 קיבל מספר מזהה ביום 15/11/06 וביטוחו בוטל ביום 8/8/10; יליד 12/09 קיבל מספר מזהה ביום 21/12/09 בהליך מקוצר וביטוחו בוטל ביום 9/8/11. יליד 6/11 עם מספר מזהה בתוקף. בחודש 8/08 הוגשה בקשה ראשונה למשרד הפנים וסורבה בחודש 2/10; בקשה חדשה מחודש 8/11 עדיין בטיפול.

49778-03-12 – תביעה שצורפה להליך זה ביום 30/5/12 .23

רמזאן ת.ז. התובעת נשואה לתושב שטחים משנת 1995 ואינה תושבת מאז נישואיה ועד 7/07, אז הוכרה כתושבת. לתובעת שני ילדים ילידי 7/07 ו- 10/08. ילידת 7/07 קיבלה מספר מזהה בחודש 12/07, שהופסק בחודש 10/10 (וחודש בימים אלה במסגרת בקשה שהוגשה לבית דין נכבד זה לביטוחה עקב מצבה הרפואי). יליד 10/08 מעולם לא בוטח ולא הוגשה לנתבע בקשה לביטוחו (באמצעות מספר מזהה). בקשה למשרד הפנים מחודש 10/07 סורבה מיידי; בקשה חדשה הוגשה למשרד הפנים רק בחודש 2/2012 ועודה בטיפול.

לסיכום החלק העובדתי:

התביעות בסעיפים 1,2,3,4,6,7,8,9 לעיל – אינן רלוונטיות עוד להליך זה, מאחר שמשרד הפנים רשם את הילדים (שמתחת לגיל 14) והם קיבלו מספרי זהות, לפיכך השאלה שבמחלוקת הופכת להיות תיאורטית בעניינן. התביעה בסעיף 18 דינה להימחק לאור בג"ץ סולומטין ובשל בעיית האבהות שיש בתיק.

התביעה בסעיף 20 דינה להידחות משהבקשה לרישום הילדים סורבה לגופה על ידי משרד הפנים, ולא בטענה שטרם עברו שנתיים, אלא מחמת הבדלי גרסאות, ומכאן שלמעשה הוחלט שהילדים אינם זכאים להירשם כתושבי ישראל.

טענות הנתבע:

1. הנתבע טוען שביטוח בריאות ניתן על פי חוק לתושבי ישראל או תושבי ישראל באזור, כפי שיפורט להלן, ומאחר שילד שאינו רשום במרשם האוכלוסין ואין בידו אשרה לישיבה בישראל, אינו בגדר "תושב ישראל" הוא אינו זכאי לביטוח בריאות.
2. הנתבע טוען עוד שמתן מספרים מזהים לילודים ותינוקות הוא נוהל מצומצם ביותר וניתן במשורה לפי הסכמת הנתבע במסגרת הסדר שהושג בבג"ץ 2100/99, והוא חריג ויוצא דופן ולא ניתן לייחסו למי שלא היתה כוונה לכלול במסגרת ההסדר המצומצם והמיוחד, הכל כפי שיפורט בהמשך.
3. הנתבע מוסיף וטוען שטענת התובעים לפיה אין ולא צריכה להיות תלות בין הרישום במרשם האוכלוסין לבין הזכות לביטוח בריאות – דינה להידחות מעיקרה, גם בשל היותה חסרת בסיס משפטי וגם מאחר שקבלתה מאיינת למעשה את העיקרון הבסיסי לפיו רק תושבי ישראל, דהיינו, אלא היושבים בישראל מכוח אשרה לישיבה חוקית בה, זכאים לביטוח בריאות ממלכתי.
4. עוד טוען הנתבע שהרשות הממונה על רישום של ילדים במרשם האוכלוסין של מדינת ישראל, היא משרד הפנים, וכי החלטת הרשות המינהלית בעניין רישום הילדים היא החלטה מינהלית הניתנת לתקיפה באופן ישיר בתביעה לבית המשפט המחוזי בהליך מינהלי, ולפיכך הגשת תביעות אלה לבית הדין האזורי, כנגד מדיניות הנתבע שלא להעניק מספרים מזהים כתחליף לרישום במרשם האוכלוסין, אלא לילודים, הכל כפי שיפורט, מהווה הלכה למעשה תקיפה ישירה של מדיניות משרד הפנים והחלטותיו בעניין רישום ילדים שרק אחד מהוריהם בעל רישיון לישיבה בישראל.
5. ודוק. הנתבע אינו טוען שילדים שרק אחד מהוריהם תושב והשוהים עמו בישראל, הם שוהים שלא כדין, כנטען. לכל היותר טוען הנתבע כי הילדים אינם בגדר "מי ששוהה בישראל כדין", שכן אינם שוהים בישראל מכוח אשרה שהיה ארעית או קבועה, או אשרה כלשהי, שכן משרד הפנים לא העניק להם אשרה מסוג זה. למעשה ילדים אלה נמצאים בישראל עם הורהם בעל הרישיון לישיבת הקבע, ומכוח האשרה שלו. יחד עם זאת ובשל הוראות החוק, כפי שיפורטו להלן, הם אינם זכאים לביטוח בריאות בשל העובדה שאינם "תושבי ישראל" ואינם יושבים בישראל מכוח אשרה חוקית.
6. עוד טוען הנתבע שברוב התביעות הנסיבות מעידות על כך שהתובעים שהו משך שנים רבות מחוץ לישראל ומרכז חייהם היה מחוץ לישראל, וכי אין כל ערובה שיישאר בישראל ולא יחזרו לאזור, שם נותר מרכז חייו של בן הזוג (ברוב התביעות - אבי הילדים נשוא התביעה). יצוין כבר עתה שכמה מהתביעות שנשמעו יחד במסגרת תביעה זו, נמחקו, בשל העובדה שהתברר כי התובעת חזרה לגור עם בעלה וילדיה מחוץ לישראל, וחלק אחר הופרדו לצורך קיום ישיבת הוכחות לבירור מקום מגורי התובעת לאחר שהתקבל מידע לפיו אינה מתגוררת עוד בתחומי ישראל וחזרה להתגורר באזור.

7. ממשיך הנתבע וטוען שהסכמתו להעניק מספרים מזהים לילודים שאחד מהוריהם תושב, אינה מכוח החוק, אלא מכוח הסכמתו של הנתבע במסגרת הליך בבג"ץ, שנסתיים לפני תיקון חוק הביטוח הלאומי, כפי שיפורט. הנתבע ממשיך לפעול לפי הסכמתו גם לאחר התיקון לחוק, **לפני משורת הדין**. והסכמתו כאמור מתייחסת לילודים רכים בשנים בלבד, לשם ביטוחם עד להשלמת רישומם במשרד הפנים, הא ותו לא.
8. הנתבע טוען שהעובדה שמשך שנים לא הפסיק את ביטוח הבריאות של אותם ילדים שקיבלו מספר מזהה מכוח הסכמתו בבג"ץ, והעובדה הנגזרת ממנה לפיה אותם ילדים לא נרשמו במרשם האוכלוסין, משום שהוריהם לא טרחו לרושםם, מלמדות כי הלכה למעשה נוצרה רשימת נוספת ומקבילה של תושבים שנהנו מזכויות של תושבים, למרות שאינם רשומים כתושבי ישראל ברשות המתאימה, וזאת בניגוד למטרה לשמה הסכים הנתבע להעניק את המספרים המזהים לאותם ילדים רכים בשנים שזה עתה נולדו, והיא השלמת רישומם במרשם האוכלוסין בפרק הזמן שניתן להשלים בו את הרישום. אלא שמאחר שמכוח אותם מספרים מזהים קיבלו הילדים ביטוח בריאות וקצבאות נוספות, הוריהם כלל לא טרחו לרשום אותם במשרד הפנים וסברו שאין צורך בכך. כך נוצרו אותם מקרים של ילדים שבטחו שנים רבות וארוכות מכוח אותו מספר מזהה שניתן להם כשנולדו ושבשל חוסר כוח אדם אצל הנתבע, לא הופסקו.
9. הנתבע מוסיף וטוען שבשונה ממשרד הפנים, הדורש מתושבים שהתגוררו מחוץ לישראל וחזרו להשתקע בה, להוכיח מרכז חיים של שנתיים לפחות, הנתבע אינו דורש הוכחה של מרכז חיים למשך פרק זמן כלשהו, אלא מבצע חקירה ובודק את מירב הזיקות של התובע למדינה, ובמידה שמחליט כי התובע אכן מתגורר בישראל ומירב הזיקות שלו הן למגורים בישראל, מבטחו כתושב ומחזיר את ביטוח הבריאות שלו (בכפוף לתקופת המתנה לפי החוק). כך לגבי אותו הורה. אלא שבתביעות שלפנינו עסקינן בילדים של אותו הורה שהיה פעם תושב וחזר עכשיו לישראל, שלא היו רשומים בישראל ושחלקם אף לא נולדו בישראל ונרשמו ברשות הפלסטינית, ושעל פי חוקי מדינת ישראל על הורהם התושב לרשום אותם במרשם האוכלוסין, על מנת שיוכרו כתושבים וייהנו מזכויותיהם של תושבים.
10. הנתבע טוען שרק לאחר שהחל ליישם את הנחיותיו משנת 2009, ולאחר שהשלים אפשרות טכנית למעקב אוטומטי אחר האשרות, לפיו הפסיק את ביטוח הבריאות של אותם ילדים שלא נרשמו במרשם האוכלוסין לאחר כשנה וחצי מאז לידתם וממועד הנפקת המספר המזהה, ושל אותם ילדים גדולים שמספרים מזהים הונפקו להם לפני שנים רבות והם לא נרשמו במרשם האוכלוסין מאז והמשיכו ליהנות מביטוחם וקיבלו קצבאות, הוגשו תביעות אלה לבית הדין. הנתבע טוען שבעקבות הגשת התביעות ולאחר מספר ישיבות עם הגורמים הרלוונטיים, הסכים להאריך את תוקפו של המספר המזהה לשנתיים ומעט יותר, וזאת על מנת לאפשר לאותם תובעים לרשום את ילדיהם הרכים בשנים במשרד הפנים, שם דורשים מהם, כאמור, להוכיח מרכז חיים של שנתיים לפחות בישראל, בטרם יירשמו.
11. לפיכך הנתבע טוען כי יש לדחות את התביעה ולקבל את עמדת הנתבע, לפיה למעט ילודים שנולדו להורה בעל רשיון לישיבת קבע בישראל, ושהוגשה בקשה לרישומם במשרד הפנים, ילדים שאחד מהוריהם הוא בעל רשיון לישיבת קבע בישראל, אינם זכאים לביטוח בריאות

מכוח חוק ביטוח בריאות, אלא חייבים להירשם תחילה במרשם האוכלוסין, הכל מן הטעמים שיפורטו להלן בהרחבה.

המסגרת המשפטית:

12. סעיף 3(א) לחוק ביטוח בריאות ממלכתי, התשנ"ד-1994 (להלן: "חוק ביטוח בריאות ממלכתי") קובע:

"כל תושב זכאי לשירותי בריאות לפי חוק זה, אלא אם כן הוא זכאי להם מכוח חיקוק אחר".

סעיף 2 לחוק ביטוח בריאות ממלכתי מגדיר "תושב" כך:

"מי שהוא תושב לעניין חוק הביטוח הלאומי, לרבות תושב ישראל באזור כהגדרתו בסעיף 378 לחוק הביטוח".

סעיף 1 לחוק מרשם האוכלוסין, התשכ"ה-1965 (להלן: "חוק המרשם") קובע:
"א) בחוק זה – 'תושב' – מי שנמצא בישראל כאזרח ישראלי או על פי אשרת עולה או תעודת עולה, או על פי רשיון לשיבת קבע.

ב) לענין חוק זה יראו כתושב גם אדם אחר הנמצא כחוק בישראל, אך לא יראו כתושב את מי שנמצא בה על פי רשיון לשיבת מעבר או לשיבת ביקור או על פי דרכון-חוץ דיפלומטי.

ג) הוראות חוק זה המקנות זכויות לתושב או המטילות עליו חובות או הנוגעות לתושב יחולו גם על אזרח ישראלי שאיננו תושב."

סעיף 1 לחוק הכניסה לישראל, התשי"ב-1952 (להלן: "חוק הכניסה") קובע:

"א) מי שאיננו אזרח ישראלי, תהיה כניסתו לישראל על פי אשרת עולה או על פי אשרה לפי חוק זה.

ב) מי שאיננו אזרח ישראלי או בעל אשרת עולה או תעודת עולה, תהיה ישיבתו בישראל על פי רשיון ישיבה לפי חוק זה."

13. במסגרת חקיקת חוק ההסדרים במשק המדינה (תיקוני חקיקה להשגת יעדי התקציב והמדיניות הכלכלית לשנת הכספים 2003) התשס"ג-2002 הוסף סעיף 2 לחוק הביטוח הלאומי [נוסח משולב], התשנ"ה-1995 (להלן: "החוק"), שהגדיר מי אינו תושב לצורך חוק הביטוח הלאומי (להלן: "תיקון סעיף 2 לחוק" או "התיקון"). להלן נוסחו:

"2א. מי שאינו תושב לעניין החוק [תיקון: תשס"ג(4)]

(א) בסעיף זה -

"תקנות הכניסה" - תקנות הכניסה לישראל, התשל"ד-1974 37;
"שנה" - שנים עשר חודשים רצופים.

ב) לענין חוק זה לא יראו כתושב ישראל, בין השאר, כל אחד מאלה:

1) שוהה שלא כדין, כמשמעותו בסעיף 13 בחוק הכניסה לישראל;
2) מי שבידו היתר כאמור בצו הכניסה לישראל (פטור תושבי יהודה ושומרון, רצועת עזה וצפון סיני, מרכז סיני, מרחב שלמה ורמת הגולן), התשכ"ח-1968;
3) מי שבידו אשרה ורשיון לשיבת ביקור מסוג ב/1, ב/2, ב/3 או ב/4, לפי תקנה 5 בתקנות הכניסה;

4) בשנה שתחילתה ביום מתן אשרה ורשיון לשיבת ארעי מסוג א/1, לפי תקנה 6(א) בתקנות הכניסה - מי שבידו אשרה ורשיון כאמור שהתגורר בישראל בשנה האמורה פחות מ-183 ימים;

5) מי שבידו אשרה ורשיון לשיבת ארעי מסוג א/3 לפי תקנה 6(ג) בתקנות הכניסה, וכן קרובו של בעל אשרה ורשיון כאמור שבידו אשרה ורשיון לשיבת ארעי מסוג א/4 לפי תקנה 6(ד) בתקנות הכניסה.

ג) מי שאינו אזרח ישראלי ובידו אשרה ורשיון לשיבה בישראל לפי חוק הכניסה לישראל שאינם מנויים בסעיף קטן (ב) (3) עד (5), שהתגורר בישראל, בשנה שתחילתה ביום מתן האשרה והרשיון האמורים, פחות מ-183 ימים, לא

יראו אותו בשנה האמורה כתושב ישראל לענין חוק זה.
(ד) על אף הוראות סעיף קטן (ב) (4), מי שבידו אשרה ורישיון לישיבת ארעי כאמור באותו סעיף קטן, ניתנה לו אשרת עולה או תעודת עולה לפי חוק השבות, בתוך השנה שתחילתה ביום מתן האשרה והרישיון האמורים, רשאי המוסד לראות בו תושב ישראל מיום מתן האשרה והרישיון. (הדגשים שלי – ד.ת.פ.).

מיהו תושב לעניין חוק הביטוח הלאומי וחוק ביטוח בריאות

14. הנתבע טוען כי מי שזכאי לביטוח בריאות לפי חוק ביטוח בריאות הוא תושב ישראל היושב בישראל מכוח אשרה לישיבת קבע בישראל, בהתאם לסעיף 2א לחוק הביטוח הלאומי.

15. התיקון לחוק הביטוח הלאומי ובכללו חקיקת סעיף 2א לחוק, נדון ואושר בפסק דינו של בית המשפט העליון בבג"ץ 494/03 עמותת רופאים למען זכויות אדם נ' שר האוצר, נט(3), 322 (מיום 9.12.04). בג"ץ דחה את עתירה כנגד התיקון לחוק, שהוגשה על רקע טענה לפגיעה כביכול בזכויותיהם של בני הקבוצות הנמנות בסעיף 2א. לחוק הביטוח הלאומי, וקבע כך:

"עקרון התושבות הוא קריטריון מקובל להקצאת הטבות סוציאליות, גם בארצות אחרות המקיימות מערכות רווחה מדינתיות. קביעתו הכללית של המחוקק כי תושבות לצורך ביטוח סוציאלי תוכרע, בין היתר, לפי סוג האשרה בה מחזיק התובע, כך שנושאי אשרות זמניות לא ייחשבו תושבים, איננה, כשלעצמה, קביעה מפלה ואינה בלתי חוקתית."

16. בין היתר נקבע בבג"ץ כי מבחן ה"תושבות לפי אשרה" הוא לגיטימי ורלוונטי להקצאת הטבות סוציאליות, וכי קביעת קריטריונים "מוציאים" לתושבות לעניין חוק הביטוח הלאומי היא חיובית ומקובלת, הגם שמשמעה הגבלת שיקול הדעת של הביטוח הלאומי. וכך נאמר לעניין תוכן הקריטריונים, והטענה כי הם מביאים להפליה אסורה:

".....אכן, הקריטריונים שנקבעו בסעיף 2א – "תושבות לפי אשרה" – הם קריטריונים רלוונטיים ומתאימים לעיקרון המבחין המוסכם לעניין ביטוח סוציאלי, הוא עקרון התושבות. מי שנושא באשרת שהייה זמנית לצורך ביקור, עבודה וכדומה, לא יקיים, באופן טיפוסי, זיקה משמעותית ונמשכת לארץ במידה שתצדיק לראות בו תושב לעניין חוק הביטוח הלאומי (וחוק ביטוח בריאות ממלכתי). כלל אמפירי זה, שעליו אין חולק, הוא שקיבל ביטוי בסעיף 2א לחוק הביטוח הלאומי. הסעיף אינו סעיף מפלה, שכן הוא אך מבטא – תוך "פורמליזציה" של מושג התושבות באמצעות הפניה לדיני הכניסה לישראל – את השוני הרלוונטי שבין קבוצת התושבים לבין מי שאינם תושבים לעניין זכאות לביטוח לאומי

ועוד נקבע שם, ביחס לזכות לביטוח בריאות, כי:

"כך מוסכם למשל כי חובתה של המדינה להבטיח, באמצעות שירותי הרפואה שלה, כי יינתן טיפול נאות לאדם הנתון במצוקה גופנית מיידית. כיום מצהיר על כך החוק (סעיף 3(ב) לחוק זכויות החולה, תשנ"ו-1996); אף קודם לכן היה זה הדין, אשר ביטא את עמדתה המוסרית של החברה הישראלית. ואולם זכות זו, יהא היקפה אשר יהא, אינה מתבטאת בהכרח בזכאות להימנות כמבוטח במסגרת ביטוח הבריאות הממלכתי. ביטוח הבריאות הממלכתי הינו מוסד שלו תפקיד מרכזי – אך לא בלעדי – בהסדרת שירותי הבריאות הציבוריים במדינה (ראו: א' ברמי בריאות ומשפט (כרך ב) [11], בעמ' 1635; [12], at p. 51; J. Montgomery Health Care Law [12], at p. 51). קיומו של ביטוח הבריאות הממלכתי אינו מספק כשלעצמו ערובה לכבודם או לשלמות גופם של התושבים, כפי שהיעדרו אינו שולל זכויות אלה ממי שאינם תושבים. זהו אך מנגנון – הנושא עלויות ניכרות – שנועד להסדיר את מתן שירותי הבריאות לתושבי המדינה ומטיל עליהם חבויות בהתאם. אין לראות בעצם שלילת החברות במנגנון זה פגיעה בזכותו של כל אדם לכבוד או לשלמות הגוף."

17. בג"ץ דן לאחרונה בעתירה למתן צו על תנאי שיחייב את המדינה לספק שירותי בריאות על פי חוק ביטוח בריאות ממלכתי, לילדים שטרם הוכרע מעמדם נוכח בירור שאלת האבהות לגביהם, וכך נקבע בפסק הדין:

"כבר נפסק בעבר, כי תשתית שירותי הבריאות על פי חוק ביטוח בריאות נועדה לחול על תושבי הארץ, והיא אינה מתפרשת על פני מי שאינו תושב, וכי אין באבחנה בין תושב למי שאינו תושב לעניין זה משום פגיעה בלתי חוקתית בזכויות שוהים בישראל שאינם עונים להגדרת תושב. ביטוח בריאות בהיקף מלא ניתן על פי החוק לבעלי מעמד קבע בישראל שזיקתם למדינה היא זיקה של קבע". (דגש שלי, ד.ת.פ.)

[בג"ץ 11044/04 דימיטרי סולמטין ואח' נגד שר הבריאות ואח', 27/6/11, פורסם בנבו].

18. גם לפני התיקון לחוק, עוד בטרם כלל חוק הביטוח הלאומי הגדרה לעניין מיהו תושב לצורך חוק זה, הקביעה אם אדם היה תושב לעניין חוק הביטוח הלאומי, כפי שנעשתה בפסיקה, נעשתה לפי מבחן "מירב הזיקות" של האדם למדינה, ובעיקר **זיקת המגורים**, לצד זיקות נוספות, כאשר נדרשה זיקה שהיא יציבה, עקבית ומתמשכת, בין התושב למדינה. מובן כי מי ששוהה שלא כדין בישראל, גם אם שוהה במשך שנים רבות, לא ייחשב תושב לעניין חוק הביטוח הלאומי.

19. בנוסף, גם מי שבידו אשרת ישיבה חוקית בישראל, אולם אשרה זו מעידה על ארעיות הזיקה, כגון אשרת שהיה למטרת עבודה או לימודים או אשרת תייר, לא יוכר כתושב, אלא אם קיבל אשרה לישיבת קבע ובהתאם למבחן מירב הזיקות.

20. התפישת שלפיה תושבות דורשת זיקה יציבה של התושב למדינה עוגנה בפסיקת בתי הדין לעבודה משך השנים. לדוגמא בדב"ע נ"ד 0-233 **המוסד לביטוח לאומי נ. חשימה עבד רדואן**, פד"ע כ"ח 103 (בעמ' 112-113) נפסק:

"תנאי התושבות בישראל כתנאי לתחולה של מרבית ענפי הביטוח הלאומי מושתת, בין השאר על הזיקה היציבה שבין המבוטחים לבין המדינה, זיקה שאין בה מן הזמניות או מהארעיות והיוצרת מחויבות של החברה כלפי המבוטחים בתחום הבטחון הסוציאלי"

.....
"לעומת זאת הזיקה לישראל של מי שאינו תושב – על פי אופיה – אינה יציבה וממושכת."

כן ראו את דב"ע מ"ה 73-04 / סנוקה נ. המוסד לביטוח לאומי (פד"ע י"ז 79):
"... לפירוש הנכון אפשר להגיע גם בדרך ההשמטה (אלימנציה) ולומר כי תושב הוא אדם המצוי בישראל שלא כתייר ולא ארעית..."
"...לא יהא זה נכון לקבוע נוסחה כוללת ומרשם כולל אשר יהיה בהם כדי לענות על כל המצבים שבהם מתעוררת השאלה אם פלוני הוא תושב ישראל, אם רכש מעמד כזה או אם הפסיד מעמד כזה. תשובה תבוא ממכלול הנסיבות, כעולה מכל האמור לעיל."

נדגיש רק זאת, שבחשבוני הסופי תקבע הזיקה למעשה, זיקה שלא יהא בה מהזמניות או מהארעיות, וזיקה שיש בה להוכיח ראיית מקום שבתחום ישראל כמקום "שבו הוא חי" ש"זה ביתו" (עמ' 84).

21. כאמור לעיל, גם קודם לתיקון הסעיף לעיל, תנאי להכרה בתושבות היה קיומה של אשרה לישיבת קבע בישראל, בלעדיה לא דן הנתבע בכלל הנסיבות שנקבעו לבחינת מירב הזיקות, כפי שיפורט.

22. לפיכך לאחר שהוכחה קיומה של אשרה לישיבה בישראל, זיקת התושבות נבחנת על רקע מכלול הנסיבות, ובין היתר, על רקע סוג השהייה בארץ ומטרתה, כאשר במצבים של שהייה לתכליות שהן ארעיות מטיבן לא אושרה תושבות. החידוש במסגרת התיקון היה בקביעה האפריורית של הנסיבות - בין היתר באמצעות ציון האשרות ורישיונות הישיבה, ותקופות השהייה בארץ של המחזיקים בהן - ששוללות מעצם טיבן תושבות, על-פי תפיסת המחוקק.
- במסגרת התיקון, קבע המחוקק מראש מי לא יוכל, בין היתר, להיחשב כתושב לענין חוק הביטוח הלאומי**, תוך שהובא בחשבון יחסו של המחוקק כלפי השוהים השונים בתחומי המדינה. ככלל נקבע בתיקון, כי מי שהמדינה מאפשרת לו מלכתחילה לשהות בתחומיה פרקי זמן מוגבלים, למטרות מסוימות מוגדרות, ואינה רואה בשהותו בישראל שהות המעידה על זיקה קבועה למדינה, לא ייראה כ"תושב" גם לעניין חוק ביטוח בריאות ממלכתי ולעניין החוקים האחרים הנסמכים על קביעת התושבות של הביטוח הלאומי.
23. מטרה נוספת של התיקון הייתה למנוע קיומו של "מרשם תושבים" נפרד ושונה (כביכול כזה הנועד לצרכי חוקי הביטוח הסוציאלי) ממרשם האוכלוסין המנוהל ע"י משרד הפנים על-פי חוק מרשם האוכלוסין, שהינו מרשם התושבים החוקי הממלכתי היחיד במדינה, ואשר מהווה את מסד הנתונים החוקי של מי שנחשבים כ"תושבים" לפי חוק הכניסה לישראל (לעניין רישיונות ישיבה בישראל) ולפי חוק מרשם האוכלוסין, ואשר ממנו יגזרו רשויות המדינה האחרות, לפי העניין, זכויות וחובות המוטלות על "תושב" לצרכי יישום סמכויותיהם לפי החוק המסמך אותן. קיומם של שני מסדי נתונים מקבילים שמנוהלים בנפרד בעייתית מעצם טיבה ומהווה מקור לתקלות וחסר התאמות, ועל כן גם מסיבה זו התיקון לחוק ביקש להביא לכך שהנתבע יתבסס ויסתמך על נתוני קובץ מרשם האוכלוסין. ראה בעניין זה עמדת היועץ המשפטי שהוגשה לתיק.
24. יובהר עם זאת, כי מההגדרה בסעיף 2א לחוק הביטוח הלאומי עולה כי **עמידה בתנאי הסעיף הינה תנאי הכרחי אך לא מספיק** לשם קביעת תושבות. קרי, העובדה כי פלוני אינו נמנה על אחת מהקבוצות שלגביהן קבע המחוקק מראש את עמדתו, אין משמעה כי המדובר בהכרח בתושב, אלא בכל מקרה יש לענות על מבחני התושבות כפי שנקבעו בפסיקת בתי הדין לעבודה, ולהוכיח קיומה של **זיקה יציבה ונמשכת כמשמעותה בהלכה הפסוקה**.
25. הנתבע טוען לפיכך שתנאי להכרה ב"תושבות" לפי חוק הביטוח הלאומי וחוק ביטוח בריאות, הוא קיומה של אשרת ישיבה חוקית בישראל, בלעדיו לא יוכר אדם כתושב ומבוטח על פי החוק. מדיניות זו של הנתבע התקבלה בפסיקה, ובהתאם לה נדחו תביעות רבות שהוגשו בעניין זה, ונקבע כי תובעים אינם זכאים להיות בגדר "מבוטחים" כל עוד לא קיבלו אשרת ישיבה כתושבים, ואף אם הוכיחו ישיבת קבע עובר לקבלת האשרה, הכל כפי שיפורט.
- 25.1 בית הדין הארצי דן בסוגיה דומה בדב"ע נג/20-04 **המוסד לביטוח לאומי נגד גברין מחמד אבו האני, פד"ע כו 122**. בתביעה, שנגעה לחוק הבטחת הכנסה, נדון עניינה של אשה תושבת שטחים שנישאה לתושב ישראל, גרה עמו בישראל, אך לא קיבלה תעודת זהות ישראלית ובקשתה לקבלה נדחתה. התובעת הגישה תביעה להבטחת הכנסה והנתבע דחה את תביעתה בטענה שאינה תושבת ישראל וישיבתה בארץ אינה חוקית. יש לציין כי בהתאם להוראת סעיף 23 לחוק הבטחת הכנסה, הוחלה הוראת סעיף 2א לחוק הביטוח

הלאומי גם על תביעות לגמלת הבטחת הכנסה. בית הדין האזורי קיבל את התביעה בקובעו שהאשה נחשבת "תושבת ישראל" לצורך סעיף 2 לחוק הבטחת הכנסה. המוסד ערער על החלטה זו לבית הדין הארצי, ודברי בית הדין הארצי בפסק דינו יפים גם לענייננו:

"השאלה היחידה אשר בית דין זה נדרש לברר הינה, האם המונח "תושב" שבסעיף 2 לחוק הבטחת הכנסה, התשמ"א 1982, כולל או עשוי בנסיבות מיוחדות לכלול אדם אשר שהותו בארץ אינה כחוק... לדעתנו, חרג בית הדין קמא מ"מתחם הסבירות" הפרשני. פרשנותו של בית הדין קמא עשויה להביא לתוצאות בלתי רצויות לפיהן תונצח ישיבתם הבלתי חוקית בארץ של אנשים אשר ייכנסו וישו בה ללא היתר, בדרך של הכרה עקיפה... משקבע המחוקק כי הזכות להבטחת הכנסה נתונה רק לתושב, אין מקום להעניקה למי שאינו עונה על התנאים הקבועים בחוק לתושבות... לענייננו די כי נקבע שמי ששוהה בארץ באופן בלתי חוקי לא ייחשב ל"תושב" לעניין חוק הבטחת הכנסה, ועל כן לא הוא ולא "בן זוגו" ייהנו מן הגמלה הקבועה בחוק לזכאים... לאור זאת יש לקבל את הערעור".

הדברים נאמרו אמנם בקשר להבטחת הכנסה, אולם יפים גם לעניין ביטוח בריאות.

25.2. בית הדין האזורי דן בתביעה של מבוטח שקיבל תעודת זהות במועד מסוים וטען לזכאות לגמלה בתקופה שלפני קבלת תעודת הזהות, תוך שהוא טוען כנגד מדיניות משרד הפנים שלא להעניק אשרה רטרואקטיבית. הנתבע טען שבתקופה שלפני קבלת תעודת הזהות הוא לא היה זכאי לגמלה כלשהי, משלא היה תושב ולא יכול היה להיות מוכר כתושב עובר לקבלת אשרה לישיבת קבע בישראל. נביא מדברי כבוד השופטת רוזנפלד, סגנית הנשיא כתוארה דאז, בפסק הדין שניתן בתיק:

"בהקשר לטענות אלו יודגש כי במסגרת בירור תביעתו של התובע לקצבת זקנה, אין אנו בוחנים את סבירות החלטתו של משרד הפנים. שאלה זו אינה מן השאלות שמשמכותינו לבחון בבואנו ליתן החלטה בדבר הזכאות לגמלה. כל זאת, מה עוד, ששאלת הזכאות לרשיון הקבע עמדה לבירור בפני בית המשפט הגבוה לצדק והיא ממילא טומנת בחובה גם את השאלה בדבר המועד לקבלת הרשיון. התובע הגיש עתירתו בנושא לבית המשפט הגבוה לצדק, ולא יוכל, דרך ההליכים שבפנינו להשיג תוצאה משפטית שונה מזו שבה נסתיים ההליך בפני הבג"ץ. נזכיר כי אותו הליך נסתיים בקביעת מועד מתן רשיון ישיבת הקבע לתובע החל מ- 11/99 ולא ממועד מוקדם יותר". [סעיף 12 לפסק הדין].

"לדעתו של ב"כ התובע, השאלה בדבר מועד מתן תעודת הזהות איננו מהותי, ומה שיקבע הוא ישיבתו של התובע בפועל בירושלים בכל השנים. לא כך אנו סבורים, ולא כך עולה מן החקיקה והפסיקה הרלוונטית בענין, בענין ישיבה וכניסה לישראל..."

בפסק דינו של בית המשפט הגבוה לצדק בענין מוברק עווד, סקר הנשיא ברק את מעמדם של תושבי ירושלים המזרחית כתושבים בעל רשיון ישיבה של קבע בישראל (ראה בג"צ 282/88 מוברק עווד - ראש הממשלה ואח'. פד"י מב(2), 424). וכך, בין השאר, נקבע בפסק הדין:

'המשפט השיפוט והמינהל של המדינה חלים על מזרח ירושלים. מכוחה של תחולה זו חל על מזרח ירושלים גם חוק הכניסה, ועל פיו, שהותם בישראל של תושבי מזרח ירושלים שלא התאזרחו, נעשית מכוח רשיון ישיבה, ורואים בכל מי שהתפקד במפקד האוכלוסין שהתקיים ב-1967 כמי שקיבל רשיון לישיבת קבע... (ראה שם בפסקה 10 לפסק הדין).

ועוד קובע שם הנשיא ברק כדברים הבאים:

'...אכן רשיון לישיבת קבע - להבדיל ממעשה ההתאזרחות הוא יצור כלאיים. מחד גיסא הוא בעל אופי קונסטיטוטיובי המעמיד את הזכות לישיבת הקבע, מאידך גיסא הוא בעל אופי דקלרטיבי, המבטא את המציאות של ישיבת הקבע... בנסיבות שבפנינו, הרשיון לישיבת קבע שבידי התובע ניתן לו החל מן המועד 18.11.99...

מכאן, שבהעדר רשיון לישיבת קבע לתובע המתייחס לתקופות שקודם לכן, ולפי הוראות חוק הכניסה לישראל, התוצאה הנובעת והמשתמעת מעובדה זו הינה כי אם ישב התובע בישראל לפני כן, הרי ששיבתו היתה שלא כדין. כל אלו מביאים אותנו לכלל החלטה כי אפילו ישב התובע בישראל בתקופה שקודם לקבלת הרשיון לישיבת קבע, דין תביעתו להדחות (ההדגשה שלי – ד.ת.פ.9.).

[פסק הדין מיום 1.10.02 בתיק בל 2453/00 אבו מוחמיד אברהים נ' המוסד לביטוח לאומי (לא פורסם); ראה עוד: בשא 1038/00 (בל 1044/00) מדחתה דיבה ואח' נ' המוסד לביטוח לאומי (לא פורסם), החלטת כבי השופטת רוזנפלד מיום 2.3.00; בל 2538/02 אמינה חליל נ' המוסד לביטוח לאומי (לא פורסם), פסק הדין של כבי השופטת פרוזינין מיום 12.11.03; בל 11663/2003 קומבר רסמיה נגד המוסד, פסק דינה של כבוד השופטת אגסי מיום 31/8/04]

25.3 בתיק בל 10062/2004 דן בית הדין האזורי בירושלים בתביעתה של נדא עלווי, שבחודש 10/98 הפקיע משרד הפנים את תושבותה ושלל ממנה את תעודת הזהות שלה, וקבע כך:

"בהיעדר מעמד של תושבת קבע אין התובעת יכולה להיחשב כתושבת ישראל על פי החוק. למעשה, אין לה מעמד חוקי בישראל, והלכה פסוקה היא כי מי שנמצא בישראל שלא כדין, ושלא על פי אשרה כדין, איננו יכול להיחשב כתושב ישראל, גם אם הוא נמצא פיזית בתוך ישראל".
"כל עוד לא החליט משרד הפנים אחרת, אין לתובעת מעמד חוקי בארץ, ואין היא יכולה להיחשב כתושבת ישראל. תרופתה של התובעת איננה בהמשך ההליך בבית דין זה, אלא בנקיטת הליך מתאים כנגד משרד הפנים בבית המשפט המוסמך".

"לאור זאת סבור בית הדין כי יש לסלק את התביעה כבר בשלב זה, כיוון שהתובעת איננה, ולא יכולה להיות, תושבת ישראל, בהיעדר אשרה שהייה כחוק. במידה ויוענק לתובעת, על ידי משרד הפנים, אשרה לישיבה בארץ, מהסוג המוכר בפסיקה כמעניקה אפשרות של רכישת תושבות ישראלית, תהיה רשאית להגיש תביעה חדשה למוסד לביטוח לאומי לזכויות מכוח החוקים שהמוסד לביטוח לאומי מופקד על ביצועם". (דגש שלי, ד.ת.פ.9.)
(בל 10062/2004 נדא עלאווי נגד המוסד, פסק דינו של כבוד השופט הראשי נויגבורן מיום 15/4/04).

26. לסיכומו של פרק זה טוען הנתבע שבהתאם לחוק ולפסיקה, כפי שפורטו בהרחבה לעיל, ביטוח בריאות ניתן לתושבי ישראל היושבים בישראל מכוח אשרה ישיבה כדין, ובלבד שהמדובר באחת מאשרות הישיבה שאינן מנויות בסעיף 2א לחוק הביטוח הלאומי, הניתנת על ידי משרד הפנים, בהיעדר אשרה כזו, לא יוכר אדם כתושב ישראל ולא יבוטח בביטוח בריאות ממלכתי.

27. ודוק. טענת התובעים בסעיפים 54-55 לסיכומיהם, לפיה רישום בקובץ המבוטחים בביטוח בריאות תלוי אך ורק בהכרה בתושבות לעניין חוק הביטוח הלאומי – נכונה, אלא שבניגוד לטענת התובעים, תושבות לעניין חוק הביטוח הלאומי משמעה תושבות כדין, וכפי שפורט לעיל בהרחבה, רק מי שיושב בישראל מכוח אשרה ישיבה כדין יוכר כתושב לעניין חוק הביטוח הלאומי. לדידם של התובעים די בכך שהנתבע מוצא שאדם מתגורר בישראל ומירב הזיקות שלו מצביעות על מרכז חיים בישראל, על מנת שיוכר כתושב לצורך חוק הביטוח הלאומי, וטענה זו יש לדחות מכל וכל. אילו היה ממש בטענה זו, הרי שכל אדם שנמצא בישראל ומירב הזיקות שלו קשורות בישראל, לרבות עובדים זרים, ושוהים בלתי חוקיים וכדומה, עשוי להיחשב תושב לצורך חוק הביטוח הלאומי, ללא קשר לשאלה אם יושב בישראל כדין וללא קשר לשאלה מהי מטרת הישיבה בישראל, וזאת אין לקבל ומובן שהדברים גם עומדים בניגוד לכלל הפסיקה שפורטה לעיל בהרחבה.

28. ביחס לעב"ל 1372/2004 מרים מגנון נגד המוסד לביטוח לאומי, פד"ע מ 569, שהוזכר בסיכומי התובעים, טוען הנתבע שמעבר לעובדה שפסק דין זה היה שגוי ועמד בסתירה לבג"ץ 494/2003 הנ"ל, הרי שהנסיבות בעניינו היו מיוחדות, שכן המערערת היתה אזרחית ישראלית ובשל כך החליט בית הדין לאשר תביעתה.
29. לפיכך הרי שהילדים נשוא תביעה זו, שלהם הורה תושב ישראל, ושטרם נרשמו במרשם האוכלוסין, וטרם קיבלו מעמד בישראל, אינם יכולים להיות מוכרים כתושבים ולקבל ביטוח בריאות, שכן תושבותם בישראל אינה מכוח אשרה לישיבת קבע בישראל.
30. בעניין זה מוצא הנתבע לציין שלא בכדי רשויות המדינה אינן רואות בילדים אלה כשוהים בישראל שלא כדין או שוהים בלתי חוקיים במובן הצר של המילה, אלא כמי ששוהה בישראל שלא מכוח אשרה כדין, ונמצא ביחד עם הורהו המוכר כבעל רישיון לישיבת קבע. לדידו של משרד הפנים על ילדים אלה להוכיח מרכז חיים בישראל למשך שנתיים לכל הפחות, וזאת על מנת להירשם במרשם האוכלוסין, מכאן שבתקופה זו ילדים אלה אינם בגדר שוהים לא חוקיים, אלא בגדר קטינים הנמצאים עם הורהם, שיושב בישראל מכח אשרת ישיבה כדין, אלא שהם עצמם אינם יושבים בישראל מכח אשרת ישיבה כדין ולפיכך אינם בגדר "תושבים".

חאם זכאי ילד שאחד מהוריו בעל רישיון לישיבת קבע בישראל לביטוח בריאות ממלכתי בתקופת

הביניים שעד רישומו במרשם האוכלוסין:

31. כאמור, בהתאם לנהלי משרד הפנים, מתן רישיון לישיבה בישראל לילד שאחד מהוריו רשום כתושב קבע, מותנית, בין היתר, בכך שבשנתיים שקדמו לבקשה קיימו הילד והורוהו הנדון מרכז חיים בישראל. מובן כי ההנחה בהקשר זה היא כי מרכז החיים של הילד וההורה עימו הוא תי ומתגורר, הוא בישראל, שכן אחרת אין כל טעם או מקום למתן המעמד בישראל לילד לאור התכליות הללו. הדרישה להוכחת מרכז חיים של כשנתיים נדונה ואושרה בפסיקה, וראו לדוגמא את פסה"ד בעת"מ 742/06 אבו קווידר נ' שר הפנים (15.4.07, נבו) ועת"מ 8716/08 אבו רג'ב נ' שר הפנים (15.11.09, תקדין).
32. המשותף לילדים בתביעות שנותרו רלוונטיות בענייננו, הוא כי משרד הפנים לא רשם אותם במרשם האוכלוסין, אם משום שלא קיימו יחד עם ההורה בעל רישיון ישיבת הקבע, מרכז חיים בישראל במשך השנתיים שקדמו למועד הגשת הבקשה, או משום שבקשתם טרם נדונה (הנתבע אינו מתייחס לאותם ילדים שמשרד הפנים דחה לאחרונה את הבקשה לרישומם לגופה לאחר שהחליט שלא הוכח מרכז חיים של שנתיים לפחות, שכן במקרים אלה דין התביעה להידחות על הסף מאחר שבהיעדר בקשה תלויה ועומדת לרישום הילדים אין כל עילת תביעה כנד הנתבע). כאמור, מדובר בילדים שמרכז החיים של משפחתם לאורך השנים היה באזור. לפיכך, בתקופת הביניים שבה נבחנת שאלת תושבותם, הם אינם בעלי רישיון ישיבה בישראל. אמנם, מאחר שבתקופה זו מעמדם נמצא בבירור, הם אינם נדרשים לצאת מן הארץ, אך אין משמעות הדבר כי הם תושבים בעלי רישיון ישיבה בישראל, הזכאים להטבות הסוציאליות לפי חוק הביטוח הלאומי וחוק ביטוח בריאות ממלכתי, כפי שנטען לעיל.
33. כמצוטט לעיל, בסעיף 2(ב)1 לחוק הביטוח הלאומי נקבע, כי שוהה שלא כדין כמשמעו בסעיף 13 לחוק הכניסה לישראל, אינו תושב לצורך החוק. סעיף 13 לחוק הכניסה לישראל קובע בסעיף (א) כי "מי שאינו אזרח ישראלי או עולה לפי חוק השבות, התש"י-1950, ונמצא בישראל, בלי

רישיון ישיבה (בחוק זה - שוהה שלא כדיון), יורחק מישראל בהקדם האפשרי אלא אם כן יצא מרצונו קודם לכן". עולה מכך, כי הילדים נשוא התביעות דנן, שאינם אזרחים ישראלים ואינם עולים לפי חוק השבות, והשוהים בישראל ללא רישיון ישיבה, אינם תושבים לצורך חוק הביטוח הלאומי.

34. תוצאה זו, שלפיה מי שאינו בעל רישיון ישיבה כלשהו אינו יכול להיחשב תושב לצורך חוק הביטוח הלאומי, היא גם התוצאה המתבקשת לאור ההקשר החקיקתי ומכלול סעיפי המשנה של סעיף 2א. לפיה מי שיושב בישראל מכוח אשרה זמנית לפי חוק אינו יכול להיחשב תושב לצורך הביטוח הלאומי, מקל ותומר כי מי שאינו מחזיק כל אשרה, וענינו נמצא בבדיקה, אינו תושב לצורך חוק הביטוח הלאומי, וזאת, הגם אם אין דרישה להרחקתו מאחר שעניינינו מצוי בבירור.

35. תוצאה זו היא אף התוצאה המתחייבת מבחינה מהותית. כפי שהוסבר לעיל, תפיסת הביטוח הלאומי שעוגנה בפסיקה היא כי תושבות מחייבת **זיקה נמשכת, עקבית ויציבה** לארץ. בהתאם לכך, וכפי שצוין לעיל, סעיף 2א הינו **תנאי הכרחי אך לא מספיק** לשם זיקת תושבות, ועל כן גם אם אדם אינו נמנה על סעיפי המשנה המוציאים של 2א, עליו לעמוד בתנאי המהותי של תושבות - **זיקה יציבה ונמשכת למדינה**.

36. בענייננו, ככלל, המדובר בילדים של מי שהינו בעל רישיון לישיבת קבע, אשר העתיק את מרכז חייו לאזור למשך תקופה ממושכת. מובן, כי בעת שהייתו באזור, ואף בסמוך לאחר חזרתו עם ילדיו, הוא וילדיו אינם מקיימים את המבחן המהותי של זיקה נמשכת ויציבה למדינה. לשם קיום תנאי זה וקבלת מעמד אזרחי של תושב, והכללתו במרשם האוכלוסין ככזה, נדרש - לכל הפחות - כי הילד והורהו (התושב) יתגוררו תקופה מינימלית מסוימת בתחום ישראל - מגורים אשר יבססו את הזיקה היציבה והנמשכת למדינה. רוצה לומר, כי גם מבחינה מהותית, בטרם חלוף התקופה האמורה, הילדים וההורה בעל רישיון ישיבת קבע אינם תושבים על פי מבחני הביטוח הלאומי שעוגנו בפסיקה.

37. יצוין, כי העובדה כי ההורה עצמו רשום כתושב במוסד לביטוח לאומי נובעת ממעמדו כבעל רישיון לישיבת קבע, מעמד שלא נשלל או הופקע, ואין משמעותה כי הילד קיים זה מקרוב או מקיים בהכרח את הקריטריון **המהותי** של תושבות. על כן, מהעובדה כי אחד מההורים חזר להתגורר בישראל ולפיקד יקבל את זכויותיו מהביטוח הלאומי, אין לגזור באופן אוטומטי כי גם ילדיו שטרם נרשמו במרשם האוכלוסין כבעלי רישיון ישיבה בישראל זכאים לכך.

38. עמדה זו שלפיה בטרם רישום במרשם האוכלוסין וקבלת רישיון ישיבה אין זכאות לזכויות שלפי חוק ביטוח לאומי וחוק ביטוח בריאות ממלכתי עולה בקנה אחד עם ההלכות מהעת האחרונה של בית המשפט העליון בקשר לזכאותם לביטוח בריאות של ילדים שאינם בעלי מעמד בישראל בשל בירור מעמדם ע"י משרד הפנים.

39. כך, בפסק הדין בבג"ץ 11044/04 **סולומטין נ' שר הבריאות**, שהוזכר לעיל, נדונה השאלה העקרונית **"האם ילדים המצויים בתקופת הביניים עד להכרעה בשאלת מעמדם בישראל, בין היתר נובח שאלת האבהות לגביהם, זכאים לשירותי ביטוח בריאות מכוח חוק ביטוח בריאות, או בדומה לשירותים הניתנים על פיו"**.

באשר לטענת העותרים כי אי הכרה בזכות הילדים לחסות תחת ביטוח בריאות ממלכתי פוגעת פגיעה בלתי חוקתית בזכויות היסוד הנתונות להם, קבעה כב' השופטת (בדימו') פרוקצ'יה כי :

"טענה זו אין לקבל. חוק ביטוח בריאות אינו מצטמצם למתן שירותי בריאות מינימאליים, ולשירותי חירום רפואיים. הוא רחב בהרבה מכך. כבר נפסק בעבר, כי תשתית שירותי הבריאות על-פי חוק ביטוח בריאות נועדה לחול על תושבי הארץ, והיא אינה מתפרשת על פני מי שאינו תושב, וכי אין באבחנה בין תושב למי שאינו תושב לענין זה משום פגיעה בלתי-חוקתית בזכויות שוהים בישראל שאינם עונים להגדרת תושב. ביטוח בריאות בהיקף מלא ניתן על-פי החוק לבעלי מעמד קבע בישראל שזיקתם למדינה היא זיקה של קבע. לא כך הוא ביחס למי שאינו בעל זיקה כזו. כבר נקבע, כי ביטוח בריאות ממלכתי אינו אלא מנגנון להסדרת שירותי בריאות לתושבי ישראל שאינו מהווה ערובה לזכויות היסוד שלהם לכבוד ולשלמות הגוף. על אחת כמה וכמה, אין לטעון כי לחסרי מעמד של תושבים עומדת זכות יסוד להיכלל בביטוח בריאות זה: .. עולה מכך, כי לא עומדת לילדים, אשר מעמדם בישראל טרם נקבע בשל בירור שאלת האבהות עליהם, זכות חוקתית להיכלל במבוטחים בחוק ביטוח בריאות."

(דגש שלי, ד.ת.פ. [בג"ץ 11044/04 דימיטרי סולומוטין נ' שר הבריאות ואח' מיום 27.6.11; סעיף 17. פורסם בנבו]

בפסק הדין נקבע עוד:

"קטינים שמעמדם בישראל טרם הוסדר אינם נכללים בהגדרת "תושב" על פי חוק ביטוח בריאות, ולכן אינם זכאים לחסות בצל הוראותיו" (סעיף 27 – דגש שלי, ד.ת.פ.).

גם הילדים נשוא התביעות דן הם קטינים שמעמדם בישראל טרם הוסדר, שלפי החלטת בית הדין הגבוה לצדק, אינם נכללים בהגדרת "תושב" כל פי חוק ביטוח בריאות, ולכן אינם זכאים לחסות בצל הוראותיו.

אמנם פסק הדין בעניין סולמטין מתייחס לילדים שמעמדם בישראל טרם הוסדר בשל בירור סוגיית האבהות לגביהם, אולם הדברים יפים גם לענייננו, שכן פסק הדין עסק בזכות לביטוח בריאות לפי חוק ביטוח בריאות ממלכתי, של קטינים היושבים בישראל שלא מכוח אשרת ישיבה כדין שכן מעמדם טרם הוסדר, ועודו בבירור, בדומה לילדים שבענייננו, שרישומם נמצא בבירור בשל הצורך בהוכחת מרכז חיים בישראל עם הורה התושב.

40. בעניין זה נציין כי התביעה בעניין סמירה סרסור, מספר 17 לסעיף הרקע העובדתי, דינה להידחות, בשל העובדה שמעמד הקטינים טרם הוסדר בשל בירור סוגיית האבהות בעניינם, ובהתאם לבג"ץ סולומוטין הנ"ל.

41. עוד נזכיר את פסק הדין בבג"ץ 10533/04 איל ויס נ' שר הפנים (28.6.11, נבו), שעסק בנהלי משרד הפנים ביחס לקביעת אבהות לילד שנולד לבני זוג שאחד מהם הוא ישראלי והאחר הוא זר, הן למטרת הוספת פרטי האב לפרטי ילד במרשם האוכלוסין, והן למטרת קביעת מעמדו האזרחי של הילד. בין היתר, נדונה בפסק הדין דרישת העותרים כי במשך פרק הזמן של בירור האבהות לצורך הזכות למעמד, יוענק לילד מעמד זמני בישראל, כדי להקנות לו מעמד חוקי בארץ לצורך הזכויות הסוציאליות והרפואיות המוקנות לתושבי המדינה ואזרחיה. כך פסק בג"ץ בעניין זה:

"63. סעד נוסף שנתבקש במסגרת העתירה ונוגע לנוהל המעמד בלבד, הוא כי למשך פרק הזמן שבו מתבררת שאלת האבהות לצורך הזכות למעמד, יוענק לילד מעמד זמני בישראל. זאת, כדי להקנות לו מעמד חוקי בארץ בתקופת הביניים, כך שתוענקה לו הזכויות הסוציאליות והרפואיות המוקנות לתושבי ואזרחי המדינה. המשיבים טוענים כי אין בסיס משפטי לדרישה זו, בין משום שמרשם האוכלוסין אינו פנקס זמני, ובין מאחר שאין לכלול במרשם – ולו באופן זמני – את מי שאינו זכאי למעמד על-פי הדין המהותי.

64. החלטה בעניין מתן מעמד בישראל מותנית, לצורך תקפותה, בקיום מקור בדיון העותרת לא השכילה להראות כי חוקי המעמד למיניהם, בין חוק האזרחות, ובין חוק הכניסה לישראל, מאפשרים מתן "מעמד זמני" למאן דהוא – וזאת בהבדל ממתן רישיונות ישיבה ושהייה מסוגים שונים, המוגבלים בזמן לענין תוקפם, ולענין הזכויות שהם מעניקים למחזיקים בהם. מאחר שהענקת מעמד משמעה מתן סטאטוס אזרחי

במתכונת כזו או אחרת, קשה ליישב קיומו של סטאטוס אזרחי עם הסדר ביניים מותנה. אולם, אין בכך כדי לגרוע מסמכותה של הרשות להעניק אשרות ורישיונות מסוגים שונים כאמור בסעיף 2 לחוק הכניסה לישראל. השאלה אם מתקיימים התנאים המוקדמים למתן אחד מהרישיונות הללו לקטין בזמן בירור נושא האבהות נתונה לשיקול-דעתה של הרשות המוסמכת, בשים לב לנסיבות הפרטניות של הענין. אין יסוד משפטי לקביעה כי, ככלל, חלה חובה על הרשות להעניק היתר ישיבה לכל קטין בעת בירור שאלת האבהות ועד להכרעה בה, על מכלול הזכויות הנובעות מהיתר כזה. "

42. לאור כל האמור טוען הנתבע שהילדים נשוא תביעה זו, שהינם קטינים שאחד מהוריהם בעל רשיון לישיבת קבע, אינם זכאים לביטוח בריאות מכוח חוק ביטוח בריאות ממלכתי, בתקופה שטרם הסדרת רישומם במשרד הפנים.

43. לא נסיים פרק זה לפני שנעיר כי מסיכומי התובעים עולה שלדים אין קשר בין רישום הילדים במשרד הפנים לבין זכאותם לביטוח בריאות מכוח חוק ביטוח בריאות, ולגישתם על הנתבע להעניק מספרים מזהים לכל ילד שאחד מהוריו הוא בעל רשיון לישיבת קבע בישראל, במנותק משאלת גילו של הילד ומהשאלה אם הוגשה בקשה לרישומם במרשם האוכלוסין. טענות אלה דינן להידחות. כפי שפרש הנתבע לעיל בהרחבה בסיכומים אלה, הענקת ביטוח בריאות לילודים כאמור נעשית באופן מצומצם ביותר לתקופה זמנית וקצרה ביותר, שנועדה לשם השלמת רישומם במשרד הפנים, תוך התחשבות באריכות ההליך במשרד הפנים. הנפקת מספר מזהה לילד שלא הוגשה בקשה לרישומם במשרד הפנים משמעה יצירת רשימת תושבים נפרדת, וזו לא היתה מטרת ההסדר שהושג בבג"ץ. כפי שעולה מהעובדות בחלק מהתביעות בהן עסקינו, זו המציאות שנוצרה הלכה למעשה עקב התנהלות הנתבע משך שנים, לפיה לא נבדקו אותן רשומות של ילדים שהונפק להם מספר מזהה זמני, והילדים נהנו מהזכויות הניתנות לתושבים בלבד, אף שלא נרשמו במרשם האוכלוסין וההורה התושב אף לא הגיש בקשה לרישומם.

האם זכאי קטין שאחד מהוריו בעל רשיון לישיבת קבע בישראל לביטוח בריאות מכוח הסדר למתן מספר מזהה זמני, בעקבות בג"ץ 2100/99 רופאים לזכויות אדם נ' שר הבריאות והמוסד לביטוח לאומי, מיום 3/7/2001 (פסק הדין והחלטת בית המשפט המורה לנתבע להשיב לעתירה מצורפים לסיכומים אלה כנספת א').

44. **בטרם חוקק סעיף 2(א) לחוק הביטוח הלאומי**, במסגרת עתירה לבג"ץ למתן שרותי בריאות לילד שנולד בישראל להורה תושב מזרח ירושלים בעל רשיון לישיבת קבע בישראל, אשר עודו רשום בקובץ הבריאות לילדים בחודשי חייהם הראשונים, הנתבע הסכים ליתן מספר מזהה זמני לילוד, לצורך קבלת ביטוח בריאות. הסכמה זו ניתנה בשל החשיבות המיוחדת של ביטוח בריאות לתינוקות בחודשי חייהם הראשונים, על רקע פגיעותם של תינוקות בני יומם והצורך בשירותים רפואיים מונעים דוגמת חיסונים שונים, לצד המציאות ששררה אז של עיכובים בלשכת מרשם האוכלוסין במזרח ירושלים.

45. ההסדר שהוסכם על הצדדים התייחס לתינוקות בלבד, כפי שעולה מההקשר שבמסגרתו הושג ההסדר וכפי שיושם בפועל. יודגש כי העתירה שהוגשה עסקה באוכלוסייה של תינוקות בלבד וגם החלטת בית המשפט העליון מיום 30/3/99, שהורתה לנתבע להשיב לצו, התייחסה למתן ביטוח בריאות לילודים לתקופה שעד השלמת רישומם במשרד הפנים. יצוין כי גם לשון פסק הדין שעיגן את ההסדר, שעוסק ב"רישום בקובץ ביטוח בריאות של ילדים, שנולדו להורים שאחד מהם

- תושב מזרח ירושלים...", ומהעובדה כי נקבע שם כי טופס הבקשה לרישום בהליך המקוצר יופץ בין היתר במחלקות הילדות של בתי החולים במזרח העיר, משקפות את ההבנה האמורה.
46. זאת ועוד, במכתבה של עו"ד עירית אלטשולר מיום 28.10.01, המשנה ליועצת המשפטית של הנתבע, שטיפלה בעתירה מטעם הנתבע, לעו"ד דן יקיר מהאגודה לזכויות האזרח ועו"ד אליהו אברם מהמוקד להגנת הפרט, העותרים בבג"ץ 2100/99, והמצורף כנספח ב', הובהר כי הסדר הרישום המיוחד מתייחס לאוכלוסיית הילדים שזה עתה נולדו או בשנות חייהם הראשונות לכל היותר. מיותר לציין כי לאחר משלוח מכתב זה, לא הוגשה כל עתירה נוספת באשר ליישומו של ההסדר ע"י הנתבע. יובהר כי משרד הפנים לא היה צד להליכים בבג"ץ 2100/99.
47. הנתבע טוען שבשום שלב המספר המזהה הזמני שניתן לא החליף את דרישת הרישום במרשם האוכלוסין, וההסדר נועד לתת פתרון טכני-רישומי מהיר וזמני, על מנת לאפשר מתן ביטוח בריאות לתינוקות בחודשי חייהם הראשונים, עד לרישומם במרשם האוכלוסין ובכפוף לכך שהוגשה בקשה לרישומם במרשם. בהתאם לכך הוגבל מתן המספר המזהה הזמני על ידי הנתבע, לצורך ביטוח בריאות בשנת חייו הראשונה של התינוק, לשנה וחצי, ולאחרונה, כאמור, הוארך לשנתיים עד שנתיים וחצי.
48. הנתבע, מכוח ההסדר בבג"ץ 2100/99, נוהג להנפיק מספר מזהה זמני לתינוקות שנולדים בישראל להורים שרק אחד מהם מוכר כתושב ישראל ובעל רישיון לשיבת קבע בישראל, לאחר שבדק ומצא שההורה התושב אכן מתגורר בישראל ואותו ילד עבורו ביקש מספר מזהה, נמצא עמו. הסדר זה נועד להעניק ביטוח בריאות לילודים שלא ניתן לרושם במשרד הפנים, לאור העובדה שרק אחד מהוריהם הוא תושב ישראל, לזמן קצוב שנועד להשלמת רישומם במשרד הפנים. בעת הנפקת המספר המזהה הזמני הנתבע מודיע להורה התושב של התינוק, שהמספר המזהה הוא זמני, שעליו לדאוג לרישום הילד במשרד הפנים, ושמידה שלא יירשם הילד במועד, יופסק ביטוח הבריאות שניתן לו מכוח המספר המזהה.

יישום ההסדר ותהליך הנפקת המספר המזהה בפועל

49. לאחר שהושג ההסדר מכוח בג"ץ 2100/99 נהג הנתבע להנפיק מספרים מזהים לילדים שנולדו להורים שאחד מהם בעל רישיון לשיבת קבע בישראל, והודיע להורה התושב שמדובר במספר זמני ושחלה עליו תובה לרשום את הילד במשרד הפנים. ודוק. רק בשנים האחרונות השלים הנתבע אפשרות טכנית למעקב אוטומטי אחר האשרות. והחל לבדוק אם הרישום במשרד הפנים הושלם.
50. בשנים האחרונות התברר כי נכונותו של המוסד לביטוח לאומי לפנים משורת הדין במסגרת הבג"ץ, הביאה לכך שהלכה למעשה, לאחר שניתן מספר מזהה זמני במסגרת ההסדר לרישום בהליך מקוצר, וכל עוד המספר היה קיים, והילד נהנה מכוחו מביטוח בריאות והורה קיבל עבורו קצבאות, במקרים רבים לא פעלו ההורים להסדרת רישום הילדים במרשם האוכלוסין, על אף החובה לעשות כן (כפי שקרה בפועל ברוב התביעות שפורטו בפרק העובדות בראשית סיכומים אלו, בהן נהנו ילדים ממספר מזהה שנים רבות מאוד ובקשות למשרד הפנים כלל לא הוגשו, אלא לאחר שהנתבע איתר את המקרים והפסיק את הביטוח מכוחם – ראה לעיל).
51. לאור הבעייתיות שנוצרה, הוצא ביום 31/12/03 חוזר שעניינו "חיוב מבוטחים לרישום במרשם האוכלוסין כתנאי לקבלת זכויות" מיום 31/1/03, על ידי הלשכה המשפטית במשרד הראשי של

הנתבע ונחתם על ידי היועצת המשפטית דאז, עו"ד רות הורן (להלן: "חוזר הלשכה המשפטית"), וצורף לכתבי התביעה. בסעיפים 6 ו-7 לחוזר נכתב לעניין זה כך:

6. במשך השנים הנפיק המוסד ביד רחבה מספרים מזהים זמניים מבלי להתנות את זכותם של המבוטחים בהסדרת רישום במרשם האוכלוסין. כך, למשל, שימש המספר המזהה הזמני שניתן לצורך ביטוח בריאות (כאמור בבג"ץ 2100/99 לעיל) גם כבסיס לתשלום קצבאות ילדים. כמו כן, לאחר שניתן המספר המזהה הזמני, לא הותנה התשלום בהסדרת הרישום כדין במרשם האוכלוסין, גם כאשר לא היתה מניעה לכך, כך שכיום קיימת קבוצה גדולה, אשר מזהה ע"י מערכות המוסד עפ"י מספר מזהה זמני בלבד.

7. יצירת מערכת רישום נפרדת מן המקובל במדינה היא בעייתית ביותר והינה מקור לתקלות ולטעויות רבות.

מן הראוי שהמוסד לביטוח לאומי יתבסס על נתוני מרשם האוכלוסין (המהווה ראייה לכאורה לנכונות פרטיו – סעיף 3 לחוק המרשם), אשר הינו המרשם המוסמך היחיד במדינה המשמש את כל רשויותיה ואשר ממנו נגזרות זכויות וחובות המוטלות על "תושב" ולא רק לצורך חוק הביטוח הלאומי.

יצירת מרשם מקביל ומתן מספרים זמניים מונע מן המוסד את האפשרות לקבל את מלוא המידע על המבוטח מיתר הרשויות וכן מונע יצירת ממשק עם מאגרי מידע מקבילים, שבהעדרו גם עלולות להשתלם בטעות קצבאות כפולות בגין אותו אדם.

כך, למשל, ניהול רישום עפ"י מספרים מזהים זמניים מונע מהמוסד מלעקוב אחר יציאות וכניסות מן הארץ, ובכך אינו מאפשר למוסד לבדוק האם האדם שלו או בגינו משולמת גמלה אכן נמצא בתחומי הארץ.

זאת ועוד. במתן מספרים זמניים, כפי שנעשה עד כה, סייע המוסד למבוטחים שחלה עליהם חובה לפנות למרשם האוכלוסין לשם רישום ילדיהם או לשם הארכת תוקף שהייתם בארץ, "לעקוף" את חובתם זו. (דגש שלי, ד.ת.פ.)

52. מטרת חוזר הלשכה המשפטית היתה, אם כן, לצמצם את נוהל הענקת המספרים המזהים ולהפסיק את עקיפת החובה לרישום הילדים במרשם האוכלוסין. כאמור בסעיפים 26-28 לחוזר, מתן מספרים מזהים לילדים עד גיל שנה יחייב את ההורים לרשום את ילדם במשרד הפנים בתוך 90 ימים ופרק זמן נוסף של 45 ימים, ובחלוף הזמן ואם הילד מעל גיל שנה ורישומו לא הושלם, יופסק ביטוח הבריאות של הילד. בסעיף 26 לחוזר נרשם מפורשות: "לצורך כך מנפיק המוסד לילדים (עד גיל שנה) מספר מזהה זמני. עם זאת, התחייבות זאת אין משמעה כי המספרים המזהים ישמשו את הילדים למשך זמן ממושך או כי ישמשו לצורך תשלום קצבת ילדים".

53. הנה כי כן, גם חוזר זה, עליו תולים התובעים יחבם, ביקש לצמצם את הענקת המספר המזהה לזמן קצוב ביותר, וחזר והבהיר כי ההסכמה במסגרת בג"ץ 2100/99 ניתנה ביחס לתינוקות וילודים בלבד.

54. בהמשך, ביום 25/4/2004 יצא חוזר ביטוח 1305 שעניינו "מתן מספר מזהה על פי רישום במרשם האוכלוסין" (להלן: "חוזר אגף הביטוח"), שהעתקו צורף לכתבי התביעות דנן, שקבע שמתן מספר מזהה לילד מעל גיל שנה יהיה רק לאחר קבלת אישור על הגשת בקשה לרישום הילד

במשרד הפנים ולמשך 135 ימים בלבד (90 + 45, כאמור בחוזר הלשכה המשפטית). במקרה של ילד מתחת לגיל שנה, לפי החוזר יינתן מספר מזהה בהליך מקוצר ורשומת הילד תיכנס למעקב ממוכן בהגיעו לגיל שנה או בתום 135 ימים, לפי המאוחר.

55. ביום 2/7/2009 יצא חוזר עדכון שעניינו "מתן מספר מזהה לילד טרם רישומו במרשם האוכלוסין – עדכון" (המשך חוזר ביטוח 1305 מיום 25/4/04) (להלן: "חוזר העדכון"), שצורף לכתבי הטענות בתביעות דנו, שבא לחזור ולרענן את חוזר אגף הביטוח, והבהיר שוב כי המספר המזהה לא יינתן לזמן בלתי מוגבל, ולא יונצח המצב שקרה הלכה למעשה, שילדים שקיבלו מספרים מזהים לא נרשמו במרשם האוכלוסין משך שנים רבות והמשיכו ליהנות מזכויות רבות מכוח המספר המזהה שהעניק להם הנתבע.

56. התביעות בהן עסקין נולדו למעשה לאחר יישום חוזר העדכון מיום 2/7/09, שהביא להפסקת ביטוח הבריאות של ילדים רבים שנהנו ממנו שנים ארוכות, אף שלא נרשמו במרשם האוכלוסין, ואף לא הוגשה בקשה לרושםם במשרד הפנים. יישום החוזר נעשה באופן ממוחשב, כך שכל ילד שמלאו לו 18 חודשים והיה רשום במערכות המידע של הנתבע כמבוטח מכח מספר מזהה, שלח הנתבע להוריו מכתב על כוונתו להפסיק את ביטוח הבריאות אם לא הושלם רישומו של הילד במרשם האוכלוסין, ובמידה שלא נענה, הפסיק את ביטוחו של הילד.

57. לאחר יישום החוזר, עם הנפקת המספר המזהה הזמני לילודים או לתינוקות עד גיל שנה, הנתבע הודיע להורהו של הילד כי המספר הוא זמני וכי עליו לדאוג לרשום את הילד במשרד הפנים, אם לא כן, יופסק ביטוחו (כפי שעשה גם בעבר). להבדיל מהשנים שקדמו ליישום החוזר, בשלב זה ניתנו כאמור הוראות מחשב שאיפשרו את המעקב הדרוש אחר אותן רשומות.

58. במצב שלאחר יישום חוזר העדכון וטרם הארכת תוקף המספר המזהה לשנתיים, כשנה לאחר הנפקת המספר המזהה הזמני שלח הנתבע להורהו התושב של הילד מכתב המודיע לו שעליו להודיע אם רשם את הילד במשרד הפנים, והתריע שבמידה שלא יירשם, יופסק ביטוח הבריאות של הילד. לאחר שנה וחצי שלח הנתבע מכתב התרעה נוסף.

59. אם לאחר כשנה וחצי הילד לא נרשם במשרד הפנים ולא קיבל מספר זהות, הנתבע שלח להורה התושב הודעה על הפסקת ביטוח הבריאות של הילד עבורו הנפיק מספר מזהה, עקב אי רישומו, והפסיק את ביטוחו של הילד.

60. **לאחר התיקון לחוזר מיום 15/2/12 (שהעתקו מצורף כנספח ג'), בו הורד כאמור תוקפו של המספר המזהה עד גיל שנתיים – שנתיים וחצי, התהליך נותר דומה ומכתבי הנתבע נשלחים לקראת גיל שנתיים ולא שנה, והפסקת ביטוח הבריאות מכוח המספר המזהה נעשית בגיל שנתיים וחצי.**

61. יובהר כי הנתבע ממשיך להחיל את ההסדר כפי שהתחייב אליו במסגרת הבג"ץ האמור לפנים משורת הדין, שכן לפי הדין, כאמור, וגם לפי הפסיקה מהעת האחרונה, הילדים נשוא תביעה זו אינם זכאים לביטוח בריאות ממלכתי עד להסדרת מעמדם במשרד הפנים. זאת ועוד, לנוכח נהלי משרד הפנים ודרישתו למגורים משותפים בארץ של שנתיים לפחות בטרם מתן רישיון ישיבה ורישום ילד במרשם, כמפורט לעיל, הנתבע הסכים להאריך את תוקפו של המספר המזהה הזמני עד שנתיים ולמעלה מכך (במקרים בהם בדק ומצא שתלויה ועומדת בקשה במשרד הפנים וכי הטיפול בה נמשך בשל עניינים שאינם קשורים בהורה התושב), וזאת על מנת לאפשר קבלת שרותי בריאות מכוח החוק עד להסדרת רישומו של הילד במרשם האוכלוסין.

62. הסכמת הנתבע כאמור ניתנה לאחר התייעצויות רבות במסגרת הליכים אלה, ולאחר שהובהר כי בקשות לרישום הילדים נדחות על ידי משרד הפנים לאלתר במקרים בהם טרם מלאו שנתיים ממועד חזרת ההורה התושב לישראל. לפיכך גם אם בתקופה זו משרד הפנים יסרב לבקשה לרישום הילדים בנימוק שטרם מלאו שנתיים, הנתבע לא יפסיק את ביטוח הבריאות מכוח המספר המזהה הזמני, אלא יבצע מעקב לוודא שהוגשה בקשה נוספת שתידון לגופה לאחר שימלאו שנתיים כאמור.
63. על פי הנחיות הנתבע, מרגע שהילד נרשם במרשם האוכלוסין על ידי משרד הפנים, מתייתר הצורך במספר המזהה וביטוחו של הילד הוא מכוח אותו מספר זהות שקיבל מהרשות המינהלית.
64. יודגש כי במידה שמשרד הפנים דוחה את הבקשה לגופה, בשל החלטתו כי הורהו של הילד ו/או הילד אינו תושב ישראל ולא הוכח כי מרכז חייו בישראל, הנתבע מבטל את המספר המזהה הזמני שניתן לילד באופן מיידי, שכן לפי החלטת הרשות הוא אינו תושב.
65. הנתבע טוען שהסכמתו להאריך את תוקפו של המספר המזהה לשנתיים, וכפי שהוסבר, לעיתים אף ליותר מכך (כשהדבר נחוץ לשם טיפול בבקשה מטעמים שאינם קשורים בתובע אלא בתור במשרד הפנים), די בה כדי להביא לדחיית תביעה זו, שכן בכך למעשה קיבל הנתבע את התביעה, ככל שהיא מתייחסת לתינוקות שלצורך רישומם במשרד הפנים על הורהם התושב להוכיח מרכז חיים למשך שנתיים לפחות. יצוין כי במקרים רבים מדובר בילד שנולד לאחר שההורה הוכר כתושב, ולפיכך לא אמורה להיות בעיה לרשום אותו במשרד הפנים בתוך שנתיים, שכן השנתיים שדורש משרד הפנים החלו להימנות עובר ללידתו.
66. אלא שבענייננו, מהעובדות כפי שפרט אותן הנתבע בראשית סיכומים אלו, עולה כי בתלק ניכר מהמקרים דן לא עסקינן בילדים בחודשי חייהם הראשונים, או אף בשנות חייהם הראשונות, אלא בילדים בוגרים יותר במגוון גילאים, שהתגוררו מחוץ לישראל וחזרו לישראל בגילאים שונים (אולם מעל גיל שנה), ועל כן ממילא הם אינם זכאים לביטוח בריאות בהתאם להסדר שניתן בבג"ץ 2100/99, לפנים משורת הדין, שהסכים לו הנתבע לגבי יילודים בתודשי חייהם הראשונים בלבד.
67. בעניין זה הנתבע טוען כי טענת התובעים בסיכומיהם, לפיה הנתבע מכרסם בהסכמה שניתנה בבג"ץ 2100/99 במהלך השנים, בכך שמפרש אותה כמתייחסת לתינוקות בלבד – דינה להידחות מעיקרה. הנתבע מעולם לא נהג לתת מספרים מזהים לילדים גדולים שטרם הוסדר מעמדם, והן הבג"ץ והן ההנחיות התייחסו לילדים רכים בשנים בלבד, כפי שפורט לעיל בהרחבה. גם מפרק העובדות בראשית סיכומים אלה עולה שאין ולא קיימים ילדים שהנתבע הנפיק להם מספר מזהה בגיל מאוחר וכל הבקשות שהוגשו לנתבע להנפקת מספרים מזהים לילדים גדולים – נדחו.
68. לדוגמא בעניין אמאני רימאווי (מספר 2 ברשימת התביעות - בל 10384/2010) התביעה הוגשה לאחר שהנתבע לא השיב לבקשת המוקד להגנת הפרט מיום 21/12/09, לבטח את ילדיה של התובעת שהוכרה כתושבת ישראל מחודש 4/09, בביטוח בריאות ממלכתי. הנתבע לא הסכים לרשום את ילדיה של התובעת מאחר שגילם בעת הגשת הבקשה היה 10 שנים ומעלה, והנתבע אינו נוהג להנפיק מספרים מזהים לילדים בגילאים אלה.
69. אם לא די בכך, הרי שגם בחוזר הלשכה המשפטית נכתב באופן מפורש וברור כי ההסדר בבג"ץ 2100/99 עסק בתינוקות וילודים, וכך נכתב בסעיף 5 לחוזר:

"יצוין כי בבג"ץ 2100/99 רופאים לזכויות אדם ואח' נגד שר הבריאות ואח' התחייב המוסד לתת "מספר מזהה" לצורך ביטוח הבריאות בלבד... ויובהר, בג"ץ זה עסק בנושא ביטוח הבריאות בלבד וכן בתינוקות וילודים,..."

70. לפיכך טוען הנתבע שדין התביעה להידחות לאור האמור לעיל, לפיו למעט תינוקות וילדים בחודשי חייהם הראשונים, בעניינם הושג הסדר בבג"ץ 2100/99, ילדים שרק אחד מהורהם תושב ישראל ושמעמדם טרם הוסדר במשרד הפנים, אינם זכאים לביטוח בריאות ממלכתי מכוח חוק ביטוח בריאות, עד להשלמת רישומם.

71. הנתבע טוען שעמדתו כמפורט בסיכומים אלה התקבלה על היועץ המשפטי לממשלה, כפי שעולה מעמדתו שהוגשה לתיק זה ביום 20/3/12, ולפיה זכאותם של הילדים נשוא הדיון לזכויות סוציאליות דוגמת הזכות לביטוח בריאות ממלכתי מותנית בקיומו של רישיון ישיבה בישראל ורישום במרשם האוכלוסין, ובהיעדר רישיון ישיבה כאמור, הנתבע אינו רשאי לתת זכויות אלו. לגישת היועץ המשפטי לממשלה, הסכמת הנתבע להרחבת ההסדר הזמני ביחס לתינוקות שנולדו בארץ ל-24 חודשים לאחר הלידה, קרי עד גיל שנתיים, בכפוף להגשת בקשה לרישום במרשם האוכלוסין בסמוך ללידה, מחזקת עמדה זו.

72. לאור האמור לעיל דין התביעה להידחות ובית הדין הנכבד מתבקש לקבוע כי ילד שאחד מהוריו בעל רישיון לישיבת קבע בישראל, למעט תינוקות וילודים, בעניינם הושג ההסדר בבג"ץ 2100/99, אינו זכאי להיות מבוטח בביטוח בריאות מכוח חוק ביטוח בריאות מאחר שזכאותו מותנית ברישומם במרשם האוכלוסין.

האם זכאים הילדים נשוא התביעות דנו לביטוח בריאות מכוח סעיף 3א. לחוק ביטוח בריאות ממלכתי:

73. הנתבע טוען שיש לדחות את טענת התובעים לפיה הנתבע נמנע מהפעלת סמכות לפי סעיף 3א. לחוק ביטוח בריאות, בהתאם לה רשאי לקבוע תושבות ולרשום בקובץ המבוטחים את הילדים נשוא התביעה, גם בתקופה שטרם רישומם במשרד הפנים, מן הטעמים הבאים.

74. המנגנון המפורט בסעיף 3א. לחוק ביטוח בריאות הינו מנגנון של הסדרת תשלום רטרואקטיבי למי שהוכר כתושב במועד מסוים, אולם בפועל ההכרה בתושבותו נעשתה לתקופה רטרואקטיבית בה לא היה מבוטח ושילם על טיפולים רפואיים. הלכה למעשה גם בפני דין נכבד זה תלויות ועומדות תביעות רבות של מבוטחים שפנו לנתבע לשם ביטוחם כתושבים, והוכרו על ידי הנתבע כתושבים ממועד מסוים שקודם להגשת הבקשה. במקרים כאלה, בהתאם לסעיף 3א. לחוק ביטוח בריאות, אותם מבוטחים רשאים לבקש החזר על תשלומים והוצאות לצורך טיפול רפואי, ששילמו בעת שלא היה מבוטחים כתושבים אצל הנתבע ולא נהנו מביטוח בריאות.

75. **יודגש: לא מדובר באנשים שיש להם בעיה של אשרת ישיבה או שמעמדם במשרד הפנים לא הוסדר, אלא באנשים שיושבים בישראל מכוח אשרת כדיו, שלא הגישו במועד בקשה לנתבע להכיר בהם כתושבים, למרות שעומדים במבחני התושבות. או שלנתבע לקח פרק זמן מסוים לבדוק את הבקשה, כפי שעולה מפורשות גם מציטוט התובעים בסיכומים בעניין התיקון לחוק ההסדרים, בסעיפים 73 ו-75 לסיכומיהם.**

76. אם נלך לשיטת התובעים ונקבל את פרשנותם השגויה לסעיף 3א. לחוק ביטוח בריאות, ככזה המאפשר לנתבע הענקת ביטוח בריאות לאנשים שמעמדם בישראל לא הוסדר, או אז תתרוקן

מתוכן הדרישה הקבועה בסעיף 2 לחוק הביטוח הלאומי, וכל הפסיקה שהובאה לעיל בהרחבה, לפיה ביטוח בריאות ניתן למי שיושב בישראל כדין מתוקף אשרה לישיבה חוקית בארץ, וזו לא היתה כוונת המחוקק. פרשנות זו של התובעים עומדת בסתירה הן להוראות החוק והן לפסיקה ולפיכך דינה להידחות. כאמור, סעיף זה נועד אך להסדרה של חובות שנוצרו עקב הכרה רטרואקטיבית בתושבות, הא ותו לא.

77. עוד טוען הנתבע שיש ליתן הדעת לכך שהתיקון לחוק ביטוח בריאות בשנת 1999, נעשה במסגרת חוק ההסדרים, הבא לצמצם ולא להרחיב זכאות (בשל שיקולי תקציב), חיזוק נוסף לכך שלא ניתן לקרוא את הסעיף ככזה הבא להרחיב את מעגל הזכאים לביטוח בריאות.

78. אם לא די בכך, הרי שבג"ץ סולומטין הנ"ל דן בזכאות ילדים לא רשומים הנמצאים בישראל לביטוח בריאות מכוח חוק ביטוח בריאות ממלכתי, וקבע שבטרם רישומם הם אינם זכאים לביטוח בריאות מכוח חוק ביטוח בריאות ממלכתי, ובכך סתם הגולל על טענות התובעים בעניין זה.

79. זאת ועוד. המנגנון המפורט בסעיף 3א. לחוק ביטוח בריאות מתייחס להגשת בקשות לנתבע, אך לא דן בתנאים לקבלת הבקשה. האם די בהגשת הבקשה על מנת שהנתבע יאשר אותה? האם דין כל בקשה שמוגשת להתקבל? התשובה לכך שלילית. לפיכך גם לו היתה מתקבלת טענת התובעים לעניין פרשנות הסעיף, וטענה זו מוכחשת מעיקרה, לא היה בכך כדי להביא לרישום הילדים בקובץ הבריאות.

80. ראייה נוספת לכך שפרשנות הסעיף אינה נכונה מתקבלת מעצם הגשת העתירה לבג"ץ 2100/99, שעניינה היה רישום בקובץ הבריאות של ילדים שלהם רק הורה אחד שהוא תושב קבע, ושלא נרשמו במשרד הפנים.

81. כך או כך, לאחר התיקון לחוק הביטוח הלאומי וחקיקת סעיף 2א. לחוק, אין ספק שביטוח בריאות ניתן לתושב ישראל העונה על אחת החלופות הקבועות בחוק ומחזיק באשרה חוקית לישיבה בישראל, ובנוסף, שמירב הזיקות שלו מצביעות כי הינו תושב ישראל, ואין ספק גם כי הנתבע אינו רשאי להעניק זכויות מכוח החוקים עליו מופקד למי שאינם תושבי ישראל ואינם נכללים בהגדרת תושב שבסעיף 2א. לחוק הביטוח הלאומי.

האם עתירה לבית דין זה מהווה תקיפה ישירה או עקיפה של החלטת משרד הפנים בעניין רישום ילדים אלו במרשם האוכלוסין, והאם מוסמך בית דין זה לקבל החלטה כזו:

82. הנתבע טוען שככל שתביעה זו מתייחסת לנוהל של רישום ילדים במשרד הפנים ולדרישת הוכחת מרכז חיים של שנתיים כתנאי לרישום, מדובר בתקיפה ישירה טהורה של החלטותיו ושל מדיניותו של משרד הפנים, שדינה להתברר בהליך של תקיפה מינהלית של החלטת רשות שלטונית, בבית המשפט המחוזי בשבתו כבית דין מינהלי.

83. הנתבע טוען שהוכחת מרכז חיים בישראל של שנתיים לפחות, כתנאי לרישום ילדים של תושבת שנישאה לתושבת האזור והתגוררה באזור משך שנים, ותזר/ה להתגורר בישראל, היא דרישה של משרד הפנים, שבהתאם לאמור בעמדת היועץ המשפטי לממשלה מיום 20/3/13, אושרה בפסיקה כלגיטימית וסבירה, וכי ממילא כל הטענות כנגד נוהל זה יש להפנות בהליך מול משרד הפנים ולא מול הנתבע.

84. הנתבע, מצידו, האריך את תוקף המספר המזהה אותו מעניק לתינוקות וילדים עד גיל שנה, עד גיל שנתיים וחצי, כדי "ליישר קו" עם ההמתנה הנדרשת להוכחת מרכז חיים, ועל מנת שלא להפסיק את ביטוח הבריאות של אותם תינוקות וילודים עד למתן הכרעה בבקשה לרישום במשרד הפנים, לפיכך אין ולא צריכות להיות לתובעים טענות כלפי הנתבע בעניין זה.

85. דוק. טענות התובעים לזכאות הילדים התובעים למעמד תושבי ישראל לפי תקנה 12 לתקנות הכניסה לישראל או לפי הוראות סעיף 3א(1) לחוק הוראות שעה או לפי האמנה לזכויות הילד – ודאי אינו בסמכותו של בית דין נכבד זה והנתבע אינו הנתבע הנכו והראוי ולא נדרש ממנו להתגונן מפניהו, שעה שכלל אינו נוגעות לו ולתחום סמכותו. לפיכך דין כל הטענות בסעיפים 166 עד 209 – להידחות מחוסר סמכות עניינית ומאחר שהינן בסמכותו הייחודית של בית המשפט המחוזי, בהליך מול משרד הפנים.

86. הנתבע טוען שבמצב העובדתי הקיים, שנוצר לאחר הארכת תוקף המספר המזהה על לגיל שנתיים וחצי, ישנם שלושה מצבים אליהם מתייחסת תביעה זו. הראשון הוא מצב שבו לאחר שעברו שנתיים משרד הפנים דן בבקשה ודחה אותה לגופה מטעמיו הוא. השני הוא מצב לפיו לאחר שעברו שנתיים או יותר, לא הוגשה למשרד הפנים בקשה נוספת לרישום הילד במרשם האוכלוסין. השלישי הוא מצב בו מדובר בילדים גדולים שאינם זכאים למספר מזהה מכוח ההסדר בבג"ץ 2100/99, בתקופה שעד לרישום במרשם האוכלוסין.

87. יודגש כי בכתבי הטענות מעלים התובעים טענות המתייחסות למצב שהיה עובר לתיקון הנחיות הנתבע ולהארכת תוקף המספר המזהה לשנתיים וחצי, בגין העובדה שבקשות לרישום הילדים במשרד הפנים סורבו בנימוק שטרם עברו שנתיים מאז העתיקו חייהם חזרה לתחום ישראל. לאחר התיקון כאמור, לא אמורים להיווצר מקרים כגון אלה, שכן הארכת המספר המזהה וביטוח הבריאות מכוחו לשנתיים וחצי, נתנה מענה לבעיה זו כפי שהוסבר לעיל.

אפשרות ראשונה: משרד הפנים סרב לבקשה לרישום הילדים לגופה

88. הנתבע טוען כי במקרים בהם משרד הפנים מסרב לרשום את הילדים, למרות שעברו שנתיים מאז חזרו לכאורה להתגורר בישראל (כדוגמת עניין דנדיס סוהיר – מספר 20 בפרק העובדות), טענתו כי מדובר בתקיפה ישירה של החלטת משרד הפנים בעניין רישום ילדים, מקבלת משנה ותוקף, שכן מדובר בילדים שהרשות סרבה לרושםם, לאחר שבדקה מצאה שאין להכיר בהם כתושבים ושלא הוכיחו כי מרכז חייהם בישראל, ולפיכך הם אינם זכאים לזכויות הניתנות על בסיס תושבות כדין, כפי שפורט לעיל בהרחבה. בענייננו, לאחר שמשרד הפנים סרב לבקשה לגופה, לא מדובר עוד בתקופת ביניים שנועדה לשם השלמת הרישום במשרד הפנים, אלא במצב שונה לגמרי, בו מתבקש הנתבע להעניק זכויות הניתנות לתושבי ישראל בלבד, לילדים שלא קיבלו מעמד בישראל ושהבקשה לרישום סורבה על ידי הרשות המוסמכת. בכך, למעשה, מתבקש הנתבע לעקוף את החלטת משרד הפנים שלא להכיר בילדים אלה כתושבים.

89. יובהר כי בהתאם לנוהלי משרד הפנים, ניתן להגיש ערר כנגד החלטה בבקשה לרישום, ולאחר מכן ניתן להגיש עתירה מינהלית לבית המשפט המחוזי בשבתו כבית משפט מינהלי. לפיכך הרי שלתובעים אלה קיים הליך של תקיפה ישירה כנגד החלטה, ודין תביעתם כנגד הנתבע בנסיבות אלה – להידחות מעיקרה מחוסר סמכות עניינית ומאחר שהתביעה צריכה להתנהל מול משרד הפנים וכנגד החלטתו והנתבע אינו הנתבע הנכו.

אפשרות שניה: אין בקשה תלויה ועומדת לרישום הילדים:

90. המצב השני שעשוי להיווצר, לפיו למרות חלוף הזמן לא הוגשה בקשה לרישום הילדים למשרד הפנים, כמוהו כמצב שהבקשה סורבה, שכן הענקת המספר המזהה נעשית באופן זמני ולשם השלמת הרישום במשרד הפנים. לפיכך מצב זה אם וכאשר ייווצר, רק ימחיש את הבעייתיות שבמתן מספרים מזהים למרות אי רישומו של הילד ברשות המוסמכת לכך.
91. הנתבע טוען שבמצב בו לא קיימת בקשה לרישום הילדים – אין כל עילת תביעה כנגדו, שכן לפי ההנחיות והסכמתו במסגרת הבג"ץ, הענקת המספר המזהה היא זמנית ונועדה לשם השלמת הרישום. מכאן שדין תביעות אלה להידחות מעיקרן.
92. ודוק. בעניינו לא קיימים מקרים כאלה, שכן התובעים כולם מיוצגים וגם לאחר שבקשותיהם סורבו, הוגשו בקשות חוזרות ובכל המקרים שנתרו רלוונטיים להליך זה, ישנה בקשה תלויה ועומדת במשרד הפנים (למעט אותן תביעות שהטיפול במשרד הפנים הסתיים, אם מן הטעם שהילדים נרשמו ואם מן הטעם שהבקשה סורבה לגופה, כפי שפורט בראשית סיכומים אלה).
93. בהתאם לעמדת היועץ המשפטי לממשלה שהוגשה לתיק, פרשנותו של הנתבע לפיה העדר רישום במרשם האוכלוסין (קרי – העדר רישיון ישיבה בישראל) מוציאה מגדר "תושבות" לצרכי חוק הביטוח הלאומי - היא הפרשנות הנכונה, הן על פי נוסח החוק והן על רקע ההקשר וההיסטוריה החקיקתית ותכליות החוק. מכאן כי הגשת תביעה בבית הדין לעבודה לקבלת ביטוח בריאות, משמעה הלכה למעשה, תקיפת החלטת מינהל האוכלוסין שלא לרשום ילד במרשם האוכלוסין, ולפיכך מדובר בתקיפה ישירה שאינה בסמכותו של בית דין נכבד זה.

אפשרות שלישית: מדובר בילדים מעל גיל שנתיים שהליך רישומם במשרד הפנים טרם הושלם:

94. מקרים אלה הם למעשה המקרים הקלאסיים בעניינם עומדים התובעים על התביעה גם לאחר הארכת תוקף המספר המזהה לשנתיים וחצי, של ילדים שאינם זכאים לביטוח בריאות ממלכתי מכוח הבג"ץ 2100/99 מאחר שאינם תינוקות או ילודים, ושמעמדם במשרד הפנים טרם הוסדר.
95. הנתבע טוען שמאחר שילדים אלה אינם זכאים לביטוח בריאות, לא מכוח הבג"ץ, וודאי שלא מכוח חוק הביטוח הלאומי או חוק ביטוח בריאות, כפי שנטען לעיל בהרחבה, הרי שתביעתם צריכה להיות כנגד משרד הפנים ונהליו, ולא כנגד הנתבע, ולפיכך דינה להידחות על הסף מחוסר סמכות עניינית ומאחר שהנתבע אינו הנתבע הנכון.
96. עמדת היועץ המשפטי לממשלה בשאלה זו היא כי מדובר בתקיפה ישירה של החלטת ושל מדיניות משרד הפנים בעניין רישום ילדים, ועל כן בית המשפט המוסמך לעסוק בה הינו בית המשפט לעניינים מנהליים. בנוסף, שיקולי מדיניות משפטית ראויה ממילא מחייבים לקבוע כי אין מקום להידרש לשאלה זו במסגרת תקיפה עקיפה, הכל כפי שפורט בהרחבה בעמדת היועץ המשפטי לממשלה אליה מפנה הנתבע את בית הדין הנכבד בנוגע לעניין זה.
97. הנתבע טוען שהחלטת מינהל האוכלוסין שלא לרשום אדם במרשם האוכלוסין, היא החלטת רשות בענייני מינהל אוכלוסין, לפי חוק הכניסה לישראל, התשי"ב-1952 (להלן: "חוק הכניסה לישראל") שמנויה בפרט 12 לתוספת הראשונה לחוק בתי משפט לעניינים מנהליים, התשי"ס-2000 (להלן: "חוק בתי משפט לעניינים מנהליים"). בהתאם לכך, הסמכות העניינית לדון

בהחלטה זו נתונה לבית משפט לעניינים מינהליים, ועל כן דרך המלך לתקוף את ההחלטה המנהלית נשוא הדיון היא הגשת עתירה מנהלית.

98. אמנם, ביקורת שיפוטית על החלטה מנהלית יכולה להיעשות גם בדרך של השגה על תוקפה של החלטה המנהלית במסגרת הליך בפני בית משפט אחר, שבו מתעוררת שאלת תוקף ההחלטה כשאלה אינצידנטלית. ואולם במצב דברים זה, הכרעת בית המשפט תקפה ומחייבת רק בין הצדדים לדיון, ורק לצורך הסעד שהיה נושא לאותו דיון. סמכותו של בית משפט אחר להכריע במסגרת תקיפה עקיפה בדבר תוקפו של מעשה מנהלי מעוגנת בסעיף 76 לחוק בתי המשפט: **"הובא ענין כדן לפני בית משפט והתעוררה בו דרך אגב שאלה שהכרעתה דרושה לבירור הענין, רשאי בית המשפט להכריע בה לצורך אותו ענין אף אם הענין שבשאלה הוא בסמכותו הייחודית של בית משפט אחר או של בית דין אחר."**

סעיף זה חל גם על בית הדין לעבודה וזאת לפי סעיף 39 לחוק בית הדין לעבודה, תשכ"ט-1969.

99. התובעים בענייננו מבקשים לטעון כי אגב תביעותיהם לזכויות סוציאליות נתקפות החלטות משרד הפנים, בתקיפה עקיפה. אלא שניתוח נכון של השאלה שמועלית על ידי העותרים וההקשר המשפטי והעובדתי שלה מלמד כי המדובר למעשה בתקיפה ישירה לכל דבר, גם אם זו מנוסחת כתקיפה עקיפה, לצרכי התביעה. בענייננו לא מדובר בסוגיה המתעוררת כבדרך אגב, אלא בשאלה מרכזית העומדת לדיון. מאחר שכאמור לעיל, שאלת התושבות לענין חוק הביטוח הלאומי וחוק ביטוח בריאות ממלכתי, תלויה וכרוכה בקיומו של מעמד, קרי רשיון ישיבה מסוג מסוים לפי חוק הכניסה לישראל ורישום במרשם האוכלוסין, אזי הנושא היחיד שנתקף במסגרת התביעה הוא אי רישום הילדים והענקת רשיון ישיבה בישראל לפי חוק הכניסה לישראל ורישום במרשם האוכלוסין לפי חוק מרשם האוכלוסין. קרי, אין מדובר בשאלת לוואי, שהכרעתה נדרשת לצורך הכרעה בשאלה אחרת מרכזית בהליך, אלא מדובר בשאלה המרכזית, ולמעשה השאלה היחידה שעומדת לדיון. מאחר שככלל הזכויות הסוציאליות נלוות וליתר דיוק כרוכות בתושבות ישראלית וברישום במרשם האוכלוסין, הרי שהסוגיה המרכזית היא שאלת התושבות. כפי שפורט לעיל בפרק התשתית המשפטית, המחוקק ביקש לכרוך את הגדרת התושבות שבחוק הביטוח הלאומי בהגדרות ביחס לרישיונות ישיבה הניתנים מכח חוק הכניסה לישראל, כאשר עמידה בהגדרות חוק הביטוח הלאומי הינה תנאי הכרחי (אך לא מספיק) להיותו של אדם תושב לצורך חקיקה סוציאלית. אמור מעתה, שאלת התושבות כחוק לפי חוק הכניסה לישראל, היא השאלה הראשונה והמקדימה אליה יש להידרש, כשאלה עיקרית ולא כשאלה אגבית.

100. מהבחינה המהותית, ומאחר שמלבד הצורך הריבוני בקיומו של מרשם תושבים מהימן, המשמעות המרכזית ולמעשה היחידה, של תושבות - ככל שמדובר בילדים עד גיל 16 - הינה הזכאות לזכויות סוציאליות שונות, ובהן הזכאות לביטוח בריאות וקצבת ילדים, הרי שהדיון בשאלת הזכויות הסוציאליות כמוהו כדיון בשאלת התושבות. הראיה לכך היא גם, שכפי שהניסיון מלמד, קבלת הזכויות הסוציאליות מהווה את התמריץ היחיד לפנייה לרישום ילדים במרשם האוכלוסין. כך, כאשר בפועל נאות המוסד לביטוח לאומי ליתן את הזכויות הסוציאליות, ללא הרישום במרשם האוכלוסין בעקבות ההסדר המוסכם לפנים משורת הדין בבג"ץ 2100/99, לא נרשמו לאחר מכן הפונים במרשם האוכלוסין.

101. הנתבע מסכים עם עמדת היועץ המשפטי לממשלה, לפיה הניסיון לנתק בין שאלת התושבות ושאלת הזכאות לזכויות הסוציאליות הינו מלאכותי, ומסכל את כוונת המחוקק כפי שפורטה

בחלקה הראשון של עמדה זו, לייצר מעמד אחיד של תושבות, שעל קביעתו מופקדת רשות שלטונית אחת - רשות ההגירה והאוכלוסין במשרד הפנים - שהיא זו שהוסמכה לנהלו ולתיתו על פי הדין המסמך, ואשר תשמש כמסד נתונים לכל צרכי רשויות השלטון.

102. הנתבע מסכים עם עמדת היועץ המשפטי לפיה גם אם יחליט בית הדין הנכבד לסווג את התקיפה כעקיפה ולא ישירה, אין לאפשר אותה בנסיבות העניין, מאחר שקביעת בית הדין אינה יכולה לחייב את משרד הפנים להעניק מעמד של תושב לקטינים נשוא תביעה זו, הכל המפורט בהרחבה בעמדת היועץ המשפטי לממשלה, לפיה כאשר בקשה לרישום ילדים ולהכללתם כבעלי רשיון ישיבה בישראל במרשם האוכלוסין נדחית על-ידי מינהל האוכלוסין, מדובר בהחלטה פרסונאלית המופנית כלפי המבקש, שככל שמעוניין להשיג על ההחלטה בעניינו, עליו לעשות כן בדרך של תקיפה ישירה, היינו באמצעות עתירה מנהלית התוקפת את ההחלטה.

103. הנתבע טוען כי ככל שטענת התובעים היא כי דרישת משרד הפנים למגורים של שנתיים בתחום ישראל, בטרם רישום ילדים אשר התגוררו מחוץ לישראל מספר שנים, ועדין לא מקיימים זיקה יציבה לישראל במרשם האוכלוסין, אינה סבירה, הרי שדרישה זו נבחנה ואושרה ע"י הפסיקה כפי שהוזכר לעיל. כך שממילא, טענות לעניין חוסר סבירות הדרישה האמורה, ככל שנטענות בבית דין זה, דינן להידחות.

104. עוד טוען הנתבע שמדובר בנושא מנהלי טהור של ביקורת שיפוטית על החלטת משרד הפנים לגבי סטאטוס. החלטה בעלת השלכות רחבות היקף. טענות ממין הטענות המועלות ע"י התובעים ראויות לפי טיבן ומהותן להתברר במסגרת ההליך המנהלי הרלוונטי אשר נקבע בחוק בתי המשפט לעניינים מינהליים. זאת ועוד, הביקורת השיפוטית במסגרת תקיפה עקיפה בבית הדין לעבודה תאפשר את עקיפתם של סדרי הדין הנוהגים בבית המשפט לעניינים מינהליים, סדרי הדין התואמים את מהות הדיון הנדרש. כך לדוגמא, בחינת ההחלטה המנהלית שלא במסגרת בית המשפט לעניינים מינהליים מאפשרת את עקיפת תנאי הסף, דוגמת השיהוי, אשר אין צורך להכביר מילים אודות חשיבותו לשם תפקוד יעיל ותקין של רשויות המנהל.

105. קביעה כי לעולם תהא הדרך פתוחה בפני מי שמבקש לקבל הכרה כתושב ישראל לבחור באיזה ערכאה יעלה את טענותיו כנגד ההחלטה המנהלית - בפני בית המשפט לעניינים מינהליים בתקיפה ישירה או בפני בית הדין לעבודה בתקיפה עקיפה - צפויה לעודד "פורום שופינג" בלתי ראוי. מובן כי לאור סדרי הדין הנהוגים בבית המשפט לעניינים מינהליים ותנאי הסף להגשת עתירה מנהלית, צפוי המהלך האמור להביא להסתת הפניות בתחום זה לכיוון אחד בלבד - בית הדין לעבודה.

106. למעשה מדובר ביצירת מסלול תקיפה מקבילה למסלול התקיפה הישירה של החלטות מינהל האוכלוסין, באמצעות הגשת תביעות נגד הביטוח הלאומי אשר במסגרתן תיתקף החלטת משרד הפנים. פתיחת האפשרות לדיון בשאלת התושבות במסגרת בית הדין לעבודה צפויה להביא לשטף תביעות ו"הצפת" בתי הדין לעבודה בתביעות מסוג זה.

107. מלבד הקושי המערכתי המשמעותי הטמון בהעמסת בית הדין לעבודה בשאלות שאינם בתחום מומחיותו, הרי שמשמעות הדבר היא שהביקורת השיפוטית על ההחלטה המנהלית של משרד הפנים בעניין הקניית מעמד בישראל תבוצע כדבר שבשגרה על ידי בית הדין לעבודה, על אף שאין הדבר בתחום סמכותו, תוך הסטת הדיון מהערכאה השיפוטית אותה קבע המחוקק הראשי כערכאה המתאימה לדון בהחלטות אלה, לפי חוק בתי המשפט לעניינים מינהליים.

108. נוסף על כך, מהלך ממין זה צפוי להביא לקושי מהותי משמעותי. קביעה של בית הדין לעבודה בעניין תושבות לצרכים סוציאליים כביכול, שמטבע הדברים אינה מחייבת את משרד הפנים להענקת מעמד בהתאם לדיני הכניסה לישראל, תיצר הלכה למעשה שני סיווגים שונים של תושבות, שאינם מתיישבים האחד עם רעהו. ונזכיר, כי זהו המצב שאותו ביקש המחוקק הראשי מפורשות למנוע במסגרת התיקון לחוק הביטוח הלאומי. זאת ועוד, דיון בפני בית הדין לעבודה בשאלת התושבות משמעו **מתן יד לניסיון התובעים לעקוף את הצורך להסדיר את הנושא מול משרד הפנים, הרשות המוסמכת הבלעדית והייחודית לנושא הענקת רישיונות ישיבה בישראל**.

109. **ודוק**. התובעים מבססים תביעתם וטענתם לתקיפה עקיפה מותרת על עב"ל מרים מגנון הנ"ל (עב"ל 1372/2004), שהאמור בו עומד בסתירה מוחלטת לכלל הפסיקה שהוזכרה בסיכומים אלה בהרחבה, הן של בתי הדין האזרחיים, לרבות בג"ץ, והן של בתי הדין לעבודה. נראה כי בעניין מגנון נתפס בית הדין הארצי לכלל טעות, וחרף הוראות סעיף 2א לחוק הביטוח הלאומי, ואישורו בבג"ץ 494/03, העניק למערערת זכויות על בסיס אזרחות שסבר כי לא פקעה בהליך פורמלי, ולפיכך בעינה עומדת. דא-עקא, שכחוט השני בפסיקה נקבע כי החלטות של משרד הפנים קובעות את המסגרת הדיונית ביחס לעניין האשרות, הנמצא בסמכותה הבלעדית של רשות מינהל האוכלוסין. עוד בעניין זה יובהר כי בעניין מגנון נקבע כי **"ניתן להעלות בבית הדין לעבודה טענות של עובדה המבססות זכות מכוח חוק הביטוח הלאומי, אף אם אלה אינן עולות בקנה אחד עם אישור משרד הפנים"**, לאחר שלמערערת ניתנה אשרה לישיבה בישראל, ולא לפני שניתנה לה אשרה כלל, בשונה מעניינו, בו הדיון הוא בילדים שכלל לא ברור אם יינתן להם מעמד ואיזו אשרה תינתן להם אם תתקבל הבקשה לרישום. לפיכך הנתבע טוען שדין הטענה לפיה מדובר בתקיפה עקיפה מותרת – להידחות.

110. לאור האמור לעיל טוען הנתבע שעל בית הדין הנכבד לקבוע כי מדובר בתקיפה ישירה של החלטותיו ומדיניותו של משרד הפנים בנוגע לרישום ילדים שאחד מהורהם תושב, שהסמכות הבלעדית לדיון בעניין נתונה לבית המשפט המחוזי ולא לבית הדין לעבודה.

לסיכום:

111. הנתבע טוען שהילדים נשוא תביעה זו, שרק אחד מהוריהם בעל רישיון לישיבת קבע בישראל, אינם זכאים לביטוח בריאות ממלכתי מכוח חוק ביטוח בריאות, בטרם הוסדר מעמדם במשרד הפנים, מאחר שאינם נמנים על החלופות המנויות בסעיף 2א לחוק הביטוח הלאומי ובטרם הוסדר מעמדם, אינם בגדר מי ששוהה בישראל כדין ומתוקף אשרה לישיבה בישראל, לפיכך אינם בגדר תושבי ישראל הזכאים לזכויות המוענקות לתושבים בלבד.

112. הנתבע טוען שמכוח ההסדר בבג"ץ 2100/99 רק תינוקות וילדים עד גיל שנתיים, שהוגשה בקשה לרישום במשרד הפנים, זכאים לקבל מספר מזהה זמני עד השלמת רישום במשרד הפנים, ועד גיל שנתיים וחצי לכל היותר.

113. הנתבע טוען שההסדר מכוח בג"ץ 2100/99 הוא מידתי והנתבע ממשיך לכבד אותו למרות שהושג בטרם חוקק סעיף 2א לחוק הביטוח הלאומי, לפנים משורת הדין, שכן לפי הדין גם תינוקות שטרם הוסדר מעמדת במשרד הפנים, אינם זכאים לזכויות הניתנות לתושבי ישראל היושבים בה כדין ומכוח אשרה בתוקף.

114. הנתבע טוען שטענות התובעים לגבי משך הזמן שלוקח להורה תושב הנשוי למי שאינו תושב, לרשום את ילדיו במשרד הפנים, יש לדון בהן בבית המשפט המחוזי בשבתו כבית דין מינהלי, מול משרד הפנים, ולא בהליך זה בבית הדין העבודה, כנגד הנתבע.

115. הנתבע טוען שדין טענת התובעים לפיה אין תלות בין הזכות לביטוח בריאות לבין רישום במשרד הפנים – להידחות מעיקרה בהתאם לחוק הביטוח הלאומי, חוק ביטוח בריאות, והפסיקה הרחבה שהובאה לעיל, לפיה הזכאות לביטוח בריאות ניתנת לתושבי ישראל בלבד, היושבים בה מכוח אשרה חוקית בלבד.

116. בית הדין הנכבד מתבקש לדחות את התביעה ולקבוע כי מדיניותו של הנתבע בכל הקשור להנפקת מספרים מזהים לילדים שרק אחד מהורחם הוא בעל רישיון לשיבת קבע, מידתית, סבירה, ואף למעלה מכך, שכן כאמור לעיל, הנתבע פועל לפנים משורת הדין ומעניק ביטוח בריאות לתינוקות וילודים על אף שאינם רשומים במרשם האוכלוסין ועל אף האמור בחוק ובפסיקה שנפרשה לעיל בהרחבה.

117. לאור כל האמור לעיל דין התביעה להידחות.

דנה תמר-פרבר, עו"ד
ב"כ הנתבע